

Mercat de treball, llars i desprotecció social

Una aproximació a la pobresa en el treball a la província de Barcelona

Any 2016

Coordinació: Romina Garcia

Realització: Romina Garcia, Laura Diéguez, Gina Argemir i Albert Ferrer

Maquetació: Miquel de Toro

Índex

1. Introducció	5
2. L'economia catalana durant el període 2008-2016	8
3. Mercat de treball	10
3.1 Principals indicadors del mercat de treball	10
3.2 Cerca activa de feina	19
3.3 Efecte desànim de la població activa	22
3.4 Tipus de jornada laboral	24
3.5 La qualificació dels llocs de treball	28
3.6 Risc de pobresa a la feina	35
4. Llars i activitat laboral	38
4.1 Llars sense ingressos	38
4.2 Llars sense ingressos laborals	39
4.3 Taxa de risc de pobresa i exclusió social	45
5. Protecció social	47
5.1 Evolució dels diferents tipus de prestacions	48
5.2 Taxa de cobertura i taxa de desprotecció davant l'atur	51
5.3 Evolució de la despesa en prestacions	59
5.4 Atur de llarga durada i protecció social	63
6. Resum executiu	67
7. Conclusions	75

1. Introducció

En aquest document hem volgut fer una aproximació a l'empobriment de les persones treballadores a la província de Barcelona i una comparativa amb el conjunt de Catalunya. Per analitzar la pobresa relacionada amb el treball, hem estudiat, com vam fer l'any 2014, tres pilars que considerem fonamentals, i que són factors clau per explicar l'empobriment de les persones treballadores. Aquests components són el mercat de treball, la protecció social i la situació que es viu a les llars. Referències com la Fundación 1º de Mayo en el seu informe *Pobreza y trabajadores pobres en España* (2014) i el Consell de Treball Econòmic i Social (CTESC) en el seu informe *El risc de pobresa relacionat amb el mercat de treball* (2013) ens han orientat a l'hora de considerar aquests tres components com els fonamentals per fer aquesta aproximació a la pobresa en el treball a la província de Barcelona i al conjunt català.

Estudiar l'evolució d'aquests tres pilars entre l'any 2008 (inici de la crisi) i el 2016 ha permès verificar una tendència- tot i que lleugerament positiva aquest darrer any en termes d'ocupació- que indica que no millora la situació de les persones treballadores sinó que les empitjora, evidenciant que la feina deixa de ser garant de benestar i que la immunitat que proporcionava front la pobresa ara és menor.

Totes les dades tractades s'han desglossat per sexes quan la mostra ho ha permès. El fet de centrar-nos en la província de Barcelona ha estat, a part de la voluntat expressa de voler conèixer la situació concreta d'aquest territori, perquè suposa entorn del 75% de la població activa, ocupada i aturada de Catalunya.

L'exploració de les microdades de l'Enquesta de població activa ha estat la font principal d'aquest estudi, però també hem analitzat dades obtingudes a través del Ministeri d'Ocupació i Seguretat Social, l'Enquesta de condicions de vida (ECV) que ofereix l'Idescat i l'Observatorio de las Ocupaciones del Servicio de Empleo Público Estatal (SEPE).

El primer capítol, el que fa referència al mercat de treball, recull una anàlisi descriptiva sobre els principals indicadors del mercat de treball com són l'activitat, l'ocupació, l'atur, la temporalitat i la salarització, entre altres. També fa un apropament als canals de cerca de feina que empren les persones desocupades, aproximació que ens ha permès conèixer els principals canals de cerca activa de feina, així com el nivell d'activitat de les persones aturades (si esperen una trucada de feina, si han fet entrevistes recentment, etc...) En aquest mateix capítol també hem volgut estudiar l'efecte desànim que pateixen moltes

persones treballadores pel fet de no confiar a trobar una feina i, d'aquesta manera, donar a conèixer el nivell d'inactivitat forçosa que hi ha entre la població total.

En aquests darrers anys la parcialitat ha guanyat presència en el mercat de treball i l'evolució dels motius del treball a temps parcial han evidenciat un increment de la parcialitat involuntària pel desig de voler trobar una feina a temps complet.

En el mateix capítol, hem volgut plasmar el nivell de sobrequalificació que pateixen les persones assalariades en el mercat de treball català, evidenciant el desajust entre la formació assolida i els llocs de treball que s'ocupen. A més, hem fet una anàlisi de l'evolució dels salaris i del risc de pobresa en el treball que afecta cada cop més persones treballadores malgrat tenir una feina.

En el segon capítol, hem fet una aproximació a la situació de les llars catalanes per veure com afecta la manca de feina a les famílies. Primer, hem mostrat una pinzellada de la situació de les llars sense perceptors d'ingressos a Catalunya i l'evolució en aquests darrers anys. Seguidament, hem analitzat la situació de les llars sense ingressos laborals de la província de Barcelona i del conjunt de Catalunya. Aquesta descripció ha permès detectar els casos de major vulnerabilitat davant la pobresa i el risc d'exclusió social, relacionant-los amb la incidència de l'atur i l'absència d'ingressos a les llars. També hem tractat la taxa AROPE (At risk of poverty and social exclusion), que permet conèixer la proporció de població que es troba per sota del llindar de pobresa o exclusió social.

Finalment, al tercer capítol, que aborda la protecció social, hem volgut distingir els diferents tipus de prestacions (per atur, subsidi, renda activa d'inserció i programa d'activació per l'ocupació) i la seva evolució en aquests darrers anys, també per a la província de Barcelona i en el global català.

Altrament, també hem analitzat la taxa de cobertura per atur que ofereix el Ministeri d'Ocupació i l'hem contrastada amb la taxa de desocupació que ofereix l'Enquesta de població activa. En aquest apartat, hem elaborat uns mapes per tal de visualitzar, de manera gràfica, la cobertura social que hi ha a la província de Barcelona i veure la seva evolució en tres anys diferents. Aquest exercici ens ha permès veure a quines comarques hi ha una major desprotecció de les persones desocupades. L'atur de llarga durada també s'ha recollit per elaborar aquest apartat. I, finalment, hem analitzat l'evolució de la despesa de les prestacions per atur, que ha resultat decreixent i que fa evident que cada cop es destinen menys recursos, tot i l'elevada demanda d'aquest tipus de protecció social.

Els punts finals de l'estudi recullen el resum executiu i les conclusions obtingudes del present informe.

Amb aquesta anàlisi, hem pretès conèixer el deteriorament dels tres principals pilars que expliquen el menor o major grau de vulnerabilitat de les persones treballadores: el mercat de treball, la situació familiar i la protecció social.

2. L'economia catalana durant el període 2008-2016

Durant els anys 2008-2015, la població de Catalunya ha hagut d'afrontar un dels períodes socioeconòmics més difícils de l'època recent. Aquest ha estat un període en el què s'han viscut dues crisis, la del 2009 i la del 2011, la superació de les quals s'ha vist endarrerida per les restriccions de les polítiques econòmiques portades a terme. Els durs ajustos pressupostaris no solament han llastrat les condicions de vida i de treball d'una població ja de per sí castigada per la crisi, sinó que també han dificultat la sortida econòmica de la recessió.

L'any 2008 va marcar l'inici de la Gran Recessió, una recessió econòmica d'impacte global, de la qual l'economia catalana no va sortir fins al 2015. La crisi financera va arribar en uns moments en els què l'economia europea i, en especial, l'espanyola, ja mostrava símptomes clars d'esgotament d'un model de creixement faltat de control i basat en l'endeutament i en la sobrevaloració d'actius.

Una de les primeres conseqüències que va suposar la caiguda en picat de l'activitat econòmica, va ser la pèrdua de l'ocupació. Al 2008, la taxa d'atur va passar del 6,5% al 8,9%, iniciant una escalada que va arribar al seu màxim en el 2013, any en què l'atur a Catalunya assolí una taxa rècord del 23,2%.

Però l'efecte de la crisi financera sobre l'economia productiva es va manifestar definitivament en el 2009. En aquest any es va donar una caiguda del PIB del -4,4% i la taxa d'atur va passar del 8,9% al 16,3%. Tot i això, al 2010 l'economia catalana va viure un efecte rebot i va aconseguir créixer el 0,2%, ajudat per la política de despesa contracíclica executada pel Govern de la Generalitat. De fet, en el 2010 l'economia pública va assolir el punt màxim del seu cicle expansiu, destacant l'elevat nivell d'inversió pública.

Però si bé el 2010 va ser un any de recuperació, l'activitat va tornar a ensorrar-se al 2011, donant pas a una recessió més profunda. Aquesta caiguda va donar-se a partir de la sobtada contracció dels pressupostos públics, una contracció fixada per les institucions de la Unió Europea. A partir del 2011 els pressupostos de la Generalitat van anar fent-se més i més restrictius en un esforç extrem per a reduir el dèficit públic. En el seu moment, el Govern de la Generalitat va calcular que en el 2014, tot i el vulnerable context de crisi social i econòmica, la despesa per habitant havia retrocedit a nivells de 2004.

Però a les polítiques d'ajust pressupostari fixades per les institucions europees van sumar-s'hi d'altres, com la reforma laboral aprovada el 2012. La reforma laboral tenia com a objectiu aconseguir una devaluació salarial que permetés

guanyar competitivitat a l'economia espanyola i catalana. Però, lluny de revifar l'activitat econòmica i l'ocupació, la reforma laboral va provocar un allau d'acomiadaments que va situar les taxes d'atur a nivells rècord.

Des d'aleshores i sota una política econòmica restrictiva, el mercat de treball no ha tornat recuperar-se. Si bé és cert que a partir del 2015 el mercat laboral s'ha recuperat parcialment en termes quantitius, no ho ha tornat a fer en termes qualitius.

D'aquesta manera, la manca d'oferta laboral i la precarització han provocat la caiguda progressiva de la renda de les llars i, per tant, del consum privat, fet que no ha fet sinó frenar l'activitat econòmica i contraure la demanda interna.

Contràriament a l'efecte esperat per les polítiques macroeconòmiques dutes a terme, la davallada de la demanda interna ha empès els comptes públics cap a una crisi fiscal. I a mesura que les condicions de consolidació fiscal s'han anat imposant, paradoxalment el deute català no ha fet sinó augmentar fins al punt en què, en només set anys, ha arribat a triplicar-se.

A partir del 2015, però, una sèrie de factors conjunturals i externs a la política econòmica espanyola -com són la caiguda del preu del petroli, la depreciació de l'euro, la política monetària expansiva del BCE i la reforma fiscal del govern de l'Estat-, han provocat la revifada del consum intern i de l'activitat econòmica general. I és aquest caràcter exogen i puntual el que explica que els indicadors de benestar social i els del mercat de treball no hagin donat els mateixos senyals de millora que la resta d'indicadors macroeconòmics. I és que en les economies catalana i espanyola, ni al 2015 ni a inicis de 2016 s'han produït els canvis de model de creixement necessaris per a motivar la recuperació sòlida de tots els àmbits, en especial el social i el laboral.

3. Mercat de treball

En aquest capítol hem volgut analitzar els principals indicadors del mercat de treball com són l'activitat, l'ocupació, l'atur, la salarització i la temporalitat. També hem volgut conèixer els canals que utilitzen les persones que es troben en procés de cerca de feina i com afecta l'efecte desànim a la població que cerca feina sense èxit. Altrament, hem volgut conèixer el tipus de jornada sota la que treballen les persones treballadores, la qualificació dels llocs de treball per tal de tractar el fenomen de la sobrequalificació i, finalment, valorar el risc de pobresa a la feina que pateixen cada cop més persones en el mercat de treball actual.

Les dades analitzades per elaborar aquest capítol són les microdades de l'Enquesta de Població Activa pels primers trimestres dels anys 2008 i 2016 per Catalunya i per a la província de Barcelona.

Aquest exercici ens ha permès conèixer l'evolució del mercat de treball en aquests anys de crisi sostinguda en el temps i els efectes de la mateixa. Ja avancem que la precarització de l'ocupació és un fet evident que es constata en aquest informe.

3.1 Principals indicadors del mercat de treball

Activitat

La població activa de 16 a 64 anys a Catalunya el primer trimestre de 2016 és de 3.760.337 persones. En els darrers vuit anys, l'activitat ha sofert una reducció del 3,1%, el que es tradueix en 119.641 persones actives menys.

Taula 3.1.1 Població activa per províncies (2008-2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
1r trim 2008	2.875.815	386.500	213.403	404.260	3.879.978
1r trim 2016	2.775.039	371.180	221.945	392.173	3.760.337

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Un 73,8% del total de la població activa es troba a la província de Barcelona, demarcació que aglutina a 2.775.039 persones actives. Al llarg del període analitzat, aquest territori ha patit una pèrdua significativa de població de 100.776 persones, reducció que suposa una caiguda del 3,5%.

Taula 3.1.2 Variació de la població activa per províncies (2008-2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
variació (N)	-100.776	-15.320	8.542	-12.087	-119.641
variació (%)	-3,5	-4,0	4,0	-3,0	-3,1

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

La província de Barcelona, tot i patir una reducció superior a la mitjana catalana, no ho ha fet amb la mateixa intensitat que la resta de províncies. Només Tarragona ha estat la província amb una caiguda de la població activa més lleu que la resta i inferior a la mitjana de tot el territori català.

Reducció població activa: Catalunya - 3,1% i província de Barcelona -3,5%.

Les dades desagregades per sexes mostren com, entre 2008 i 2016, només han estat els homes els que han perdut efectius actius en el mercat de treball. Aquesta dinàmica s'ha donat tant pel global català com per a la demarcació de Barcelona.

Taula 3.1.3 Variació de la població activa per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	1.606.930	1.268.886	2.875.816	2.196.890	1.683.090	3.879.980
1r trim 2016	1.440.189	1.334.851	2.775.040	1.976.047	1.784.290	3.760.337
variació (N)	-166.741	65.965	-100.776	-220.843	101.200	-119.643
variació (%)	-10,4	5,2	-3,5	-10,1	6,0	-3,1

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Concretament, hi ha hagut una reducció de 166.741 homes a la província de Barcelona, pèrdua que es tradueix en un -10,4%.

Per contra, les dones han incrementat, en el mateix període, en 65.965 dones actives, augment que suposa un 5,2%.

Per al conjunt català, on també es perden efectius masculins mentre que augmenta l'activitat entre les dones, es constata que la reducció dels homes ha estat més lleu en comparació a la província de Barcelona, mentre que l'increment femení ha sigut més notable. Exactament, els homes han patit una reducció del 10,1% (-220.843 homes) i les dones han incrementat en un 6% (101.200 dones) la població activa en aquests darrers vuits anys.

Taula 3.1.4 Taxes d'activitat per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	86,6	70,1	78,5	86,7	69,2	78,1
1r trim 2016	83,4	75,8	79,6	83,2	74,8	79,0
variació en p.p.	-3,2	5,7	1,1	-3,4	5,7	0,9

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

L'anàlisi de les taxes d'activitat mostra com la província de Barcelona sempre ha tingut unes taxes lleugerament superiors a la del conjunt català. El 1r trimestre de 2016 la taxa d'activitat a la demarcació analitzada és 0,6 punts percentuals superior a la de Catalunya.

Entre 2008 i 2016, la taxa d'activitat ha augmentat lleugerament tant pel territori català com a la província de Barcelona. Aquest increment, tot i la reducció de població activa, s'explica per la reducció de població total.

Per sexes i a la província de Barcelona, cal destacar la reducció de la taxa d'activitat masculina (-3,2 punts percentuals) i el significatiu increment de la femenina (5,7 punts percentuals més).

Tot i la reducció de la taxa d'activitat masculina i l'increment de la femenina, les dones continuen tenint una menor presència que els homes en el mercat de treball.

Cal dir que tot i aquestes variacions que afavoreixen les dones, el resultat continua sent molt distant entre homes i dones ja que ells presenten una taxa d'activitat del 83,4% i elles del 75,8% a la província de Barcelona.

Aquesta dinàmica també es manifesta en el conjunt català on els homes redueixen en 3,4 punts percentuals la taxa d'activitat mentre que les dones la incrementen en 5,7 punts.

Ocupació

La població ocupada de 16 a 64 anys a Catalunya en el primer trimestre de 2016 és de 3.102.108 persones. En els darrers vuit anys, l'ocupació ha sofert una pèrdua de 484.944 persones ocupades, un 13,5% de reducció.

Taula 3.1.5 Població ocupada per províncies (2008-2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
1r trim 2008	2.660.657	348.379	203.263	374.753	3.587.052
1r trim 2016	2.299.416	306.020	188.432	308.240	3.102.108

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Un 74,1% del total de la població ocupada es troba situada a la demarcació de Barcelona; exactament hi ha 2.299.416 persones ocupades. Entre el 2008 i el 2016 aquest territori ha vist com es destrüïen 361.241 llocs de treball (-13,6%).

Taula 3.1.6 Variació de la població ocupada per províncies (2008-2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
variació (N)	-361.241	-42.359	-14.831	-66.513	-484.944
variació (%)	-13,6	-12,2	-7,3	-17,7	-13,5

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Aquesta caiguda de l'ocupació a la província de Barcelona suposa un 74,5% del total de reducció que ha patit Catalunya en aquests anys. Després de Tarragona és la província amb la pèrdua d'ocupació més intensa.

Reducció població ocupada: Catalunya, -13,5% i Barcelona, -13,6%.

Taula 3.1.7 Variació de la població ocupada per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	1.499.270	1.161.388	2.660.658	2.047.324	1.539.730	3.587.054
1r trim 2016	1.209.771	1.089.646	2.299.417	1.653.580	1.448.528	3.102.108
variació (N)	-289.499	-71.742	-361.241	-393.744	-91.202	-484.946
variació (%)	-19,3	-6,2	-13,6	-19,2	-5,9	-13,5

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Les xifres desagregades per sexes indiquen que entre els anys estudiats, tant els homes com les dones han sofert reducció de l'ocupació però aquesta destrucció no ha afectat de la mateixa manera a uns i a altres. **En aquest cas, les dones han patit en menor mesura la destrucció de l'ocupació (-5,9%) que els homes (-19,2%) a Catalunya.**

Per a la província de Barcelona la tendència es reproduïx de la mateixa manera. Elles han patit una reducció del 6,2% i ells del 19,3%.

Aquestes variacions tan diferents entre sexes s'expliquen sobretot perquè al llarg d'aquests anys, la destrucció d'ocupació ha estat molt més significativa en sectors altament masculinitzats com són la construcció i l'automoció.

Taula 3.1.8 Taxes d'ocupació per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	80,8	64,2	72,6	80,8	63,3	72,2
1r trim 2016	70,1	61,9	66,0	69,7	60,8	65,2
variació en p.p.	-10,7	-2,2	-6,6	-11,1	-2,5	-7,0

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

L'anàlisi de les taxes d'ocupació mostra com la província de Barcelona se situa lleugerament per sobre dels resultats obtinguts pel conjunt català amb unes taxes d'ocupació superiors, tant el 2008 com el 2016.

Si es té en compte l'evolució en aquest període, és destacable la reducció tant pel conjunt català com per la província de Barcelona. Concretament, la taxa d'ocupació s'ha reduït en 7 punts percentuals per Catalunya i 6,6 punts a la demarcació de Barcelona.

Per sexes, tant homes com dones han reduït les taxes d'ocupació tant pel global català com en el cas de la província analitzada, però són ells els qui presenten la

caiguda més rellevant. Si bé els homes han reduït la taxa d'ocupació en 10,7 punts a Barcelona i 11,1 punts a Catalunya, les dones ho han fet en 2,2 punts i 2,5 punts respectivament.

Atur

La població de 16 a 64 anys sense feina a Catalunya, el primer trimestre de 2016, és de 658.229 persones. En els darrers vuit anys, l'atur ha sofert un increment de 365.303 persones, augment que suposa un 124,7% des de 2008.

Taula 3.1.9 Població aturada per províncies (2008-2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
1r trim 2008	215.158	38.121	10.140	29.507	292.926
1r trim 2016	475.623	65.160	33.513	83.933	658.229

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Un 72,3% del total de la població desocupada es troba a la província de Barcelona, concretament són 475.623 persones en cerca de feina sense èxit. Aquest territori ha patit un increment de 260.465 persones aturades, o el que és el mateix, ha vist créixer el nombre de persones desocupades en un 121,1%.

Taula 3.1.10 Variació de la població aturada (2008-2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
variació (N)	260.465	27.039	23.373	54.426	365.303
variació (%)	121,1	70,9	230,5	184,5	124,7

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

En aquest cas, la província de Barcelona no és la demarcació que ha patit més l'augment de l'atur (121,1% des de 2008). Juntament amb Girona són les províncies que presenten augments inferiors als que ha experimentat el conjunt català i la resta de províncies.

Del total de 658.229 persones aturades, 475.623 es troben a la província de Barcelona.

Les xifres desagregades per sexes mostren que, entre el 2008 i el 2016, tant per al cas de Barcelona com pel conjunt català, són les dones les que presenten els increments més desproporcionats i molt superiors a la mitjana.

Taula 3.1.11 Variació de la població aturada per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	107.660	107.498	215.158	149.566	143.360	292.926
1r trim 2016	230.418	245.205	475.623	322.467	335.762	658.229
variació (N)	122.758	137.707	260.465	172.901	192.402	365.303
variació (%)	114,0	128,1	121,1	115,6	134,2	124,7

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

A la demarcació de Barcelona, mentre que els homes desocupats han incrementat en un 114% i 122.758 homes més, les dones ho han fet en un 128,1% i 137.707 dones desocupades més.

Per al conjunt català, els increments han estat més rellevants, sobretot en el cas de les dones. Elles han patit un augment del 134,2% i 192.402 dones sense feina més, mentre que els homes ho han fet en un 115,6% i 172.901 homes desocupats més.

Les dones pateixen els increments de l'atur amb major mesura que els homes, tant a la província de Barcelona com pel conjunt català.

Taula 3.1.12 Taxes d'atur per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	6,7	8,5	7,5	6,8	8,5	7,5
1r trim 2016	16,0	18,4	17,1	16,3	18,8	17,5
variació en p.p.	9,3	9,9	9,7	9,5	10,3	10,0

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

L'anàlisi de les taxes d'atur mostra l'increment desmesurat de la incidència de l'atur en la població treballadora. Si bé el 2008 la taxa d'atur a Catalunya era del 7,5%, el 2016 ha estat del 17,5%, és a dir, 10 punts percentuals superior.

Les xifres per a la província de Barcelona són també negatives. En el mateix període aquest territori ha passat d'una taxa del 7,5% al 17,1%. En aquest cas l'increment de la taxa ha estat més lleu, però igualment preocupant.

Per sexes i segons mostra la taula, es pot veure que tant per la província de Barcelona com pel conjunt de Catalunya, les dones han incrementat les taxes d'atur en major mesura que els homes. Són elles les qui tenen unes taxes d'atur força superiors a les masculines. Concretament, el 2016 les taxes d'atur femenines són del 18,4% per Barcelona i del 18,8% per Catalunya, mentre que les masculines són del 16% i del 16,3% respectivament.

Les dones presenten unes taxes d'atur més elevades que les dels homes i superiors a la mitjana.

Salarització

La població assalariada de 16 i més anys a Catalunya, el primer trimestre de 2016, és de 2.611.069 persones. En comparació a l'any 2008, hi ha 398.059 persones menys treballant com a assalariades (-13,2%).

Taula 3.1.13 Població assalariada per províncies (2008-2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
1r trim 2008	2.254.057	284.553	159.571	310.947	3.009.128
1r trim 2016	1.966.134	248.348	149.674	246.913	2.611.069

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Del total de la població assalariada, el 75,3% es troba a la província de Barcelona (1.966.134 persones assalariades) i del total de reducció, el 72,3% l'ha sofert aquesta demarcació (-287.923 persones assalariades i un -12,8%).

Taula 3.1.14 Variació de la població assalariada per províncies (2008-2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
variació (N)	-287.923	-36.205	-9.897	-64.034	-398.059
variació (%)	-12,8	-12,7	-6,2	-20,6	-13,2

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

La província de Barcelona és la segona, després de Tarragona, que presenta la disminució de població assalariada més significativa i es troba lleugerament per sota de la reducció del conjunt català.

Taula 3.1.15 Variació de la població assalariada per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	1.213.379	1.040.678	2.254.057	1.641.540	1.367.588	3.009.128
1r trim 2016	979.123	987.010	1.966.133	1.320.426	1.290.642	2.611.068
variació (N)	-234.256	-53.668	-287.924	-321.114	-76.946	-398.060
variació (%)	-19,3	-5,2	-12,8	-19,6	-5,6	-13,2

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Les xifres desagregades per sexes reflecteixen que, entre 2008 i 2016, tant homes com dones han patit una davallada de població assalariada important, però sent el cas dels homes el més significatiu. Aquests han vist minvar la població assalariada en un 19,6% i 321.114 homes, mentre que les dones ho han fet en un -5,6% i -76.946 dones.

En el cas particular de la província de Barcelona, es constata la mateixa tendència només que les reduccions d'ambdós sexes han estat més lleus. Ells ho han fet en un -19,3% i elles en un -5,2%.

Taula 3.1.16 Taxes de salarització per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	80,4	89,2	84,2	79,6	88,4	83,4
1r trim 2016	80,3	89,7	84,8	79,2	88,3	83,5
variació en p.p	-0,1	0,5	0,5	-0,4	-0,1	0,1

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

L'anàlisi de les taxes de salarització mostra, en el cas de la demarcació de Barcelona, un increment de 0,6 punts percentuals d'aquest indicador. En el cas dels homes però, la taxa s'ha reduït en 0,1 punts mentre que en el cas de les dones ha augmentat en 0,5 punts. Cal destacar que són les dones les qui tenen una taxa de salarització força més elevada que la dels homes.

Pel cas de Catalunya, si bé la taxa de salarització ha augmentat en un tímid 0,1 punt, la informació per sexes ens mostra com s'han reduït tant per homes com per dones.

Aquests resultats que aparentment semblen contradictoris s'expliquen per la *Paradoxa de Simpson*¹ ja que la informació per sexes mostra com les taxes de salarització es redueixen però que pel conjunt català incrementen. En aquest cas, s'ha reduït amb més intensitat la taxa masculina.

També pel conjunt català, la taxa de salarització de les dones és notablement superior a la dels homes.

Taula 3.1.17 Població assalariada per tipus de contracte i províncies (2008-2016)

		Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Temporal	1r trim 2008	469.219	66.181	34.307	98.413	668.120
	1r trim 2016	378.836	47.709	23.120	62.418	512.083
Indefinit	1r trim 2008	1.784.838	218.372	125.264	212.534	2.341.008
	1r trim 2016	1.587.298	200.639	126.554	184.495	2.098.986
Total	1r trim 2008	2.254.057	284.553	159.571	310.947	3.009.128
	1r trim 2016	1.966.134	248.348	149.674	246.913	2.611.069

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Les dades desagregades per tipus de contracte ens permeten veure la pèrdua d'estabilitat laboral que han patit les persones assalariades en el mercat de treball en el transcurs del període de crisi i destrucció d'ocupació.

Taula 3.1.18 Variació població assalariada per tipus de contractes i províncies (2008-2016)

		Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Catalunya
Temporal	variació (N)	-90.383	-18.472	-11.187	-35.995	-156.037
	variació (%)	-19,3	-27,9	-32,6	-36,6	-23,4
Indefinit	variació (N)	-197.540	-17.733	1.290	-28.039	-242.022
	variació (%)	-11,1	-8,1	1,0	-13,2	-10,3
Total	variació (N)	-287.923	-36.205	-9.897	-64.034	-398.059
	variació (%)	-12,8	-12,7	-6,2	-20,6	-13,2

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Les variacions que ha patit la població assalariada amb contracte indefinit en aquests vuit anys són negatives a totes les demarcacions a excepció de Lleida que presenta un lleuger increment (1% més i 1.290 persones assalariades amb contracte indefinit més).

¹ Paradoxa de Simpson succeeix en probabilitat i estadística quan una tendència que es dona en determinats grups, en aquest cas, homes i dones, desapareix quan aquests es combinen, és a dir, quan s'analitza la taxa per ambdós sexes.

Si bé la reducció pel conjunt català ha estat del 10,3% i una disminució de 242.022 persones assalariades amb contracte indefinit, en el cas de la província de Barcelona la reducció ha sigut més destacable. Exactament aquest territori ha perdut 197.540 persones assalariades amb contracte indefinit, una davallada de l'11,1%.

En els darrers vuit anys s'ha destruït ocupació assalariada tant temporal (-23,4%) com indefinida (-10,3%).

En el cas de la població assalariada amb contracte temporal, que també ha patit pèrdues significatives, la reducció pel conjunt català ha estat del 23,4% i 156.037 persones assalariades menys des de 2008.

Pel cas de la demarcació de Barcelona, el decrement ha estat de 90.383 persones i un -19,3%.

La província de Barcelona pateix més destrucció d'ocupació indefinida (-11,1%) que el conjunt català (-10,3%).

En aquest sentit, el cas de la província de Barcelona ha sofert amb menor intensitat destrucció d'ocupació temporal, mentre que la pèrdua d'ocupació estable ha estat superior a la del global català.

Taula 3.1.19 Variació població assalariada per sexes a la província de Barcelona (2008-2016)

	1r trim 2008		1r trim 2016		variació (N)		variació (%)	
	Temporal	Indefinit	Temporal	Indefinit	Temporal	Indefinit	Temporal	Indefinit
Homes	225.968	987.411	186.788	792.335	-39.180	-195.076	-17,34	-19,76
Dones	243.251	797.427	192.047	794.963	-51.204	-2.464	-21,05	-0,31
Total	469.219	1.784.838	378.835	1.587.298	-90.384	-197.540	-19,26	-11,07

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Respecte els resultats obtinguts a la província de Barcelona entre homes i dones, es pot veure com ambdós sexes han reduït població assalariada tant temporal com indefinida. Tot i la mateixa tendència, la intensitat no ha estat igual.

Pel que fa a la contractació indefinida, els homes han patit amb més intensitat la pèrdua d'ocupació assalariada estable, -19,8% i -195.076 homes, mentre que les dones ho han fet en una reducció del 0,3% i 2.464 dones assalariades amb contracte indefinit menys.

En relació a la contractació temporal en canvi, són elles les que protagonitzen la major destrucció d'ocupació. Concretament les dones han reduït en un 21,1% i 51.204 dones assalariades temporals menys. En canvi, els homes ho han fet en un 17,3% i 39.180 homes menys.

Taula 3.1.20 Taxes de temporalitat per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
1r trim 2008	18,6	23,4	20,8	20,8	23,9	22,2
1r trim 2016	19,1	19,5	19,3	20,3	18,9	19,6
variació en p.p	0,5	-3,9	-1,5	-0,6	-4,9	-2,6

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

L'anàlisi de les taxes de temporalitat deixa veure que són els homes els qui pateixen amb més intensitat la temporalitat amb una taxa del 20,3%, mentre que la de les dones és d'un no menor 18,9%. Pel conjunt català, la taxa de temporalitat que ha estat del 19,6%, s'ha reduït 2,6 punts percentuals respecte el 2008. Cal dir que la reducció de les taxes, generalitzada en ambdós sexes, ha estat força més elevada entre les dones ja que aquestes partien d'una taxa de temporalitat el 2008 molt superior a la dels homes.

En el cas de la província de Barcelona, són elles les qui pateixen en major intensitat la temporalitat assolint una taxa del 19,5%, mentre que la dels homes és del 19,1%. L'evolució en aquest cas, ha estat diferent entre sexes. Així doncs, les dones han reduït en 3,9 punts percentuals la taxa de temporalitat i els homes han incrementat en 0,5 punts.

Malgrat la reducció de la incidència de la temporalitat en la població assalariada, cal dir que els nivells d'instabilitat al nostre mercat de treball continuen sent molt elevats, això fa que no millorin les expectatives laborals de moltes persones treballadores i que es perpetui la situació d'incertesa i manca d'estabilitat laboral.

3.2 Cerca activa de feina

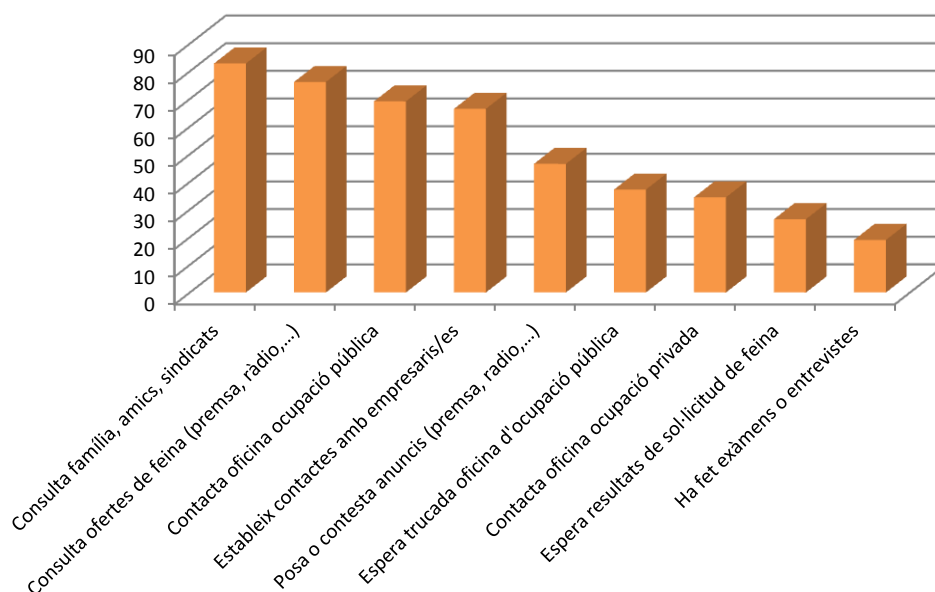
En aquest capítol hem volgut conèixer quins canals utilitzen les persones que busquen feina. L'Enquesta de Població Activa (EPA) formula una sèrie de preguntes a totes les persones que afirmen cercar feina de manera activa i que no n'han trobat cap en la qual es puguin incorporar en un termini de tres mesos.

Les opcions que preveu l'EPA són, entre altres, contactar amb una oficina d'ocupació pública, establir contactes amb persones empresàries, posar o contestar un anunci de premsa, ràdio, o altres canals, fer entrevistes de feina, buscar finançament o fer gestions per obtenir permisos o llicències per establir-se pel seu compte o cercar mitjans per fer-ho.

Concretament, ens hem centrat en les persones desocupades que cerquen feina activament, obviant les persones ocupades que també cerquen feina, del primer trimestre de 2016.

A l'hora d'analitzar els resultats, hem ordenat de major a menor les opcions més escollides per les persones aturades a la província de Barcelona. En aquest cas, el canal de cerca de feina més emprat és la consulta amb la família, els amics i els sindicats. Un 82,8% del total de les persones entrevistades que busquen feina de manera activa han optat per aquesta via com a principal recurs per buscar una ocupació.

Gràfic 3.2.1 Canals de cerca de feina activa a la província de Barcelona (1r trim 2016)

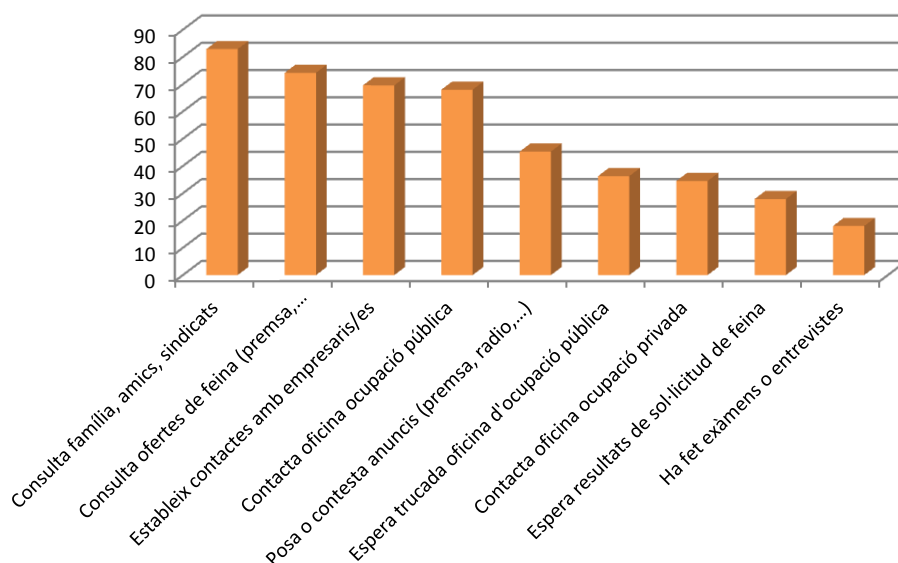
Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

El gràfic mostra, de manera ordenada, quins són els principals canals de cerca de feina que utilitzen les persones desocupades que es troben en període de cerca de feina. Altrament, també indiquen l'escassa resposta que reben ja que només el 19% afirma haver fet algun examen o entrevista de feina a la província de Barcelona.

Pel conjunt català, els resultats no varien gaire ja que el 82,9% del total de persones desocupades recorren a la família, amics i sindicats com a primera opció de cerca activa de feina.

Si bé el gràfic mostra en quin ordre s'utilitzen els diferents canals de cerca de feina, es pot veure com només el 18% del total, es troba en situació d'haver fet una entrevista o examen de feina.

Gràfic 3.2.2 Canals de cerca de feina activa a Catalunya (1r trim 2016)

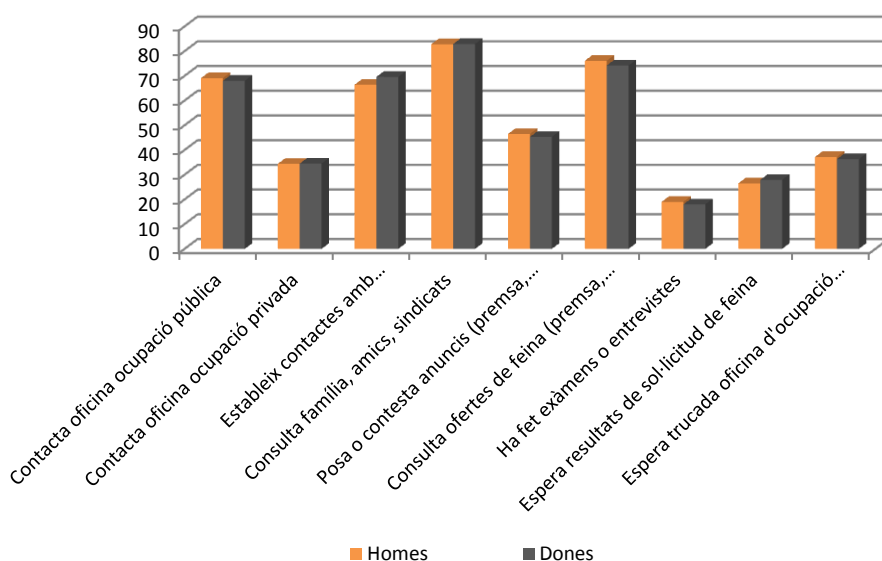

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Pel conjunt català, els resultats no varien gaire ja que el 82,9% del total de persones desocupades recorren a la família, amics i sindicats com a primera opció de cerca activa de feina.

Si bé el gràfic mostra en quin ordre s'utilitzen els diferents canals de cerca de feina, es pot veure com només el 18% del total, es troba en situació d'haver fet una entrevista o examen de feina.

Gràfic 3.2.3 Canals de cerca de feina per sexes a la província de Barcelona (1r trim 2016)

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Les dades desagregades per sexes i en el cas de la província de Barcelona, no ofereixen diferències rellevants en relació als canals de cerca de feina. Ambdós sexes opten en primer lloc per la família, amics i sindicats com a principal via de cerca de feina. Concretament és el cas del 82,8% del total d'homes i del 82,9% del total de dones.

En segon lloc ambdós sexes opten per la consulta d'ofertes de feina via premsa i ràdio entre altres. En aquest cas hi ha un 76,1% del total d'homes i un 74,2% del total de dones que afirma buscar feina activament mitjançant aquest canal.

Tampoc hi ha diferències significatives entre sexes en el cas del canal menys optat com és l'haver fet una entrevista de feina o examen. En aquest cas, un 19% d'homes i un 18% de dones afirmen haver fet una acció d'aquest tipus.

Per tant, tant a la província de Barcelona com al conjunt català, hi ha una proporció de persones desocupades que cerquen feina, que seran potencialment població desanimada, si la seva situació no canvia, ja que no han fet entrevistes de feina ni exàmens per poder optar a una ocupació o participar en un procés de selecció.

3.3 Efecte desànim de la població activa

En aquest apartat hem volgut comptabilitzar les persones que han deixat de constar com a actives perquè no cerquen feina, tot i trobar-se a l'atur. Aquesta tendència explica l'efecte desànim que s'ha donat aquests darrers anys a Catalunya, i en general, a tot l'Estat per la situació de destrucció d'ocupació, sostinguda en el temps fins fa ben poc i l'escassa creació de llocs de treball.

Aquesta informació l'obtenim a partir de l'Enquesta de població activa després de preguntar, a les persones entrevistades inactives, el motiu pel qual no busquen feina de manera activa. Considerem que la persona és desanimada quan la seva resposta és que no cerca feina perquè creu que no la trobarà, és a dir que no confia en trobar una feina. Aquesta població no és inactiva perquè estigui estudiant o sigui jubilada o es dediqui a les tasques de la llar, sinó perquè no confia en trobar una feina encara que la cerqui. En aquests casos, doncs, creiem que es pot parlar d'inactivitat forçosa.

Taula 3.3.1 Evolució de la població desanimada (2008-2016)

	1r trim 2008	1r trim 2016	variació (N)	variació (%)
Barcelona	5.741	16.336	10.595	184,5
Catalunya	10.541	26.403	15.862	150,5

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).
Dades inferiors a 6.000 no són vàlides.

A la província de Barcelona, el primer trimestre de 2008 hi havia una xifra no significativa de persones desanimades, concretament de 5.741. Al llarg d'aquets vuit anys, aquest col·lectiu ha augmentat fins a 16.336 persones, un 184,5% d'increment i 10.595 persones més.

En el cas de Catalunya, de les 10.541 persones desanimades que trobem el primer trimestre de 2008, s'ha passat a 26.403 persones. Això suposa un increment del 150,5% i 15.862 persones més.

Aquests resultats evidencien la consciència de moltes persones treballadores del fort càstig que ha rebut el mercat de treball al llarg d'aquests anys d'acusada destrucció d'ocupació, fet que comporta el desistir de buscar feina perquè no confien en trobar-ne.

Aquesta resposta de part de la població treballadora de passar a la inactivitat per desconfiança en el mercat de treball també ve condicionada per les llargues estades a l'atur que passa gran part de la població desocupada a Catalunya. L'atur de llarga i molt llarga durada s'analitzen en un altre capítol d'aquest document, però cal tenir present que la cronificació de l'atur és un factor descoratjador per a la cerca activa de feina.

En xifres relatives, s'ha donat un increment notable de població desanimada tant a la província de Barcelona com al conjunt català.

Taula 3.3.2 Percentatge d'inactivitat forçosa (2008-2016)

	Barcelona	Catalunya
1r trim 2008	0,5	0,6
1r trim 2016	1,3	1,6
variació en p.p	0,8	1,0

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

A Catalunya, la població que és inactiva forçosament per desànim i poca confiança en el mercat de treball ha passat de suposar el 0,6% del total de la població inactiva a l'1,6%. I en el cas de la província de Barcelona s'ha passat del 0,5% a l'1,3%.

Aquests resultats evidencien que hi ha una part de la població, més nombrosa que fa vuit anys, que no comptabilitza com a població aturada perquè no confia en trobar una feina, però que si hi confiessin passarien a engrossir les xifres de l'atur.

L'efecte devastador de la crisi amb la conseqüent destrucció d'ocupació ha comportat que moltes persones treballadores deixin de formar part del mercat de treball com a població activa, tot i que treballarien si l'escenari laboral actual fos ben diferent.

3.4 Tipus de jornada laboral

Parcialitat

En aquest apartat hem volgut conèixer l'evolució dels tipus de jornada, parcial i completa, des dels inicis de 2008 fins al 2016 a la província de Barcelona i al conjunt de Catalunya. D'aquesta manera, es pot veure quina ha estat l'evolució de la jornada a temps parcial i saber si les persones treballadores tenen més o menys probabilitat de treballar a jornada parcial.

Taula 3.4.1 Població ocupada per tipus de jornada i províncies (1r trim 2016)

	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
Completa	1.970.015	262.584	165.652	263.820	2.662.071
Parcial	329.401	43.436	22.779	44.420	440.036
Total	2.299.416	306.020	188.431	308.240	3.102.107

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

La població ocupada de 16 a 64 anys que treballa a jornada completa a Catalunya, el primer trimestre de 2016, és de 2.662.071. En aquests darrers vuit anys hi ha hagut una reducció de 504.116 persones que treballen a temps complet. Aquesta contundent caiguda suposa un 15,9% menys.

La població ocupada de 16 a 64 anys que treballa a temps parcial a Catalunya, el primer trimestre de 2006, és de 440.036. En relació amb el 2008, aquest xifra suposa un increment de 19.169 persones, és a dir un 4,6% més.

Taula 3.4.2 Variació de la població ocupada per tipus de jornada (2008-2016)

(N)	Barcelona	Girona	Lleida	Tarragona	Total
Completa	-381.760	-43.826	-12.532	-65.998	-504.116
Parcial	20.518	1.467	-2.300	-516	19.169
Total	-361.242	-42.359	-14.832	-66.514	-484.947
(%)					
Completa	-16,2	-14,3	-7,0	-20,0	-15,9
Parcial	6,6	3,5	-9,2	-1,1	4,6
Total	-13,6	-12,2	-7,3	-17,7	-13,5

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

A la província de Barcelona, en xifres relatives i en comparació al conjunt català, s'ha produït una reducció més acusada de població ocupada que treballa a temps complet mentre que s'ha incrementat de manera més accentuada, la població ocupada que treballa a temps parcial.

A aquesta demarcació s'ha donat una reducció del 16,2% d'ocupació a temps complet i 381.760 persones ocupades menys que el 2008 i un augment del 6,6% i 20.518 persones ocupades que treballen a temps parcial.

Taula 3.4.3 Taxes de parcialitat per sexes (2008-2016)

	Barcelona			Catalunya		
	Home	Dona	Total	Home	Dona	Total
1r trim 2008	3,9	21,6	11,6	3,9	22,1	11,7
1r trim 2016	8,1	21,3	14,3	7,8	21,5	14,2

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Si analitzem l'evolució de la taxa de parcialitat al llarg del període estudiat, es pot veure la tendència creixent de l'indicador. Si pel conjunt català als inicis de 2008 hi havia una taxa de parcialitat de l'11,7%, el 2016 aquesta taxa ha crescut fins al 14,2%.

També a la província de Barcelona aquest indicador ha augmentat de manera considerable passant d'un 11,6% a un 14,3%.

D'aquesta manera, es fa palès que cada cop hi ha més persones ocupades que treballen sota una jornada parcial.

La incidència de la parcialitat és ben diferent entre sexes. Si comparem les taxes de parcialitat entre homes i dones pel conjunt català i en relació a les dades de 2016, es pot veure com són elles les qui treballen en major mesura a jornada a temps parcial, concretament 13,7 punts percentuals més. Si bé els homes tenen una taxa de parcialitat del 7,8%, la de les dones ascendeix fins al 21,5%.

A la província de Barcelona també hi trobem diferències entre sexes, exactament la taxa de parcialitat entre sexes dista de 13,2 punts percentuals. En aquest cas, els homes obtenen una taxa del 8,1% mentre que la de les dones és d'un destacat 21,3%.

Si analitzem l'evolució de les taxes entre sexes, es pot veure com en aquests vuit anys, la taxa de parcialitat femenina s'ha reduït lleugerament mentre que la masculina ha augmentat. No obstant, tot i aquest apropament entre taxes, les dones continuen a molta distància protagonitzant i suportant el treball a temps parcial.

La reducció de la taxa de parcialitat femenina i l'augment de la masculina es dona tant al conjunt català com a la província de Barcelona.

Els homes passen d'un 3,9% a un 8,1% a la demarcació analitzada, mentre que les dones passen d'un 21,6% a un 21,3%. En el global català, elles redueixen d'un 22,1% a un 21,5% i ells pugen d'un 3,9% a un 7,8%.

La taxa de parcialitat s'ha incrementat en 2,5 punts percentuals en aquests darrers vuit anys a Catalunya i 2,7 punts a l'àmbit de Barcelona.

Les dones continuen protagonitzant la jornada a temps parcial tot i estretir les diferències amb els homes.

L'elevada parcialitat i la destacada desproporció que presenta aquest indicador entre sexes, fa necessari conèixer els principals motius pels quals es treballa a temps parcial.

Taula 3.4.4 Motius del treball a temps parcial (1r trim 2016)

	Barcelona		Catalunya	
	Total	% sobre total	Total	% sobre total
Seguir cursos de formació	32.108	9,7	41.896	9,5
Malaltia o incapacitat pròpia	4.188	1,3	5.652	1,3
Cura d'infants o adults malalts, incapacitats o gent gran	25.793	7,8	35.895	8,2
Altres obligacions familiars o personals	13.703	4,2	19.541	4,4
No haver pogut trobar una ocupació a jornada completa	190.904	58,0	258.986	58,9
No voler una ocupació de jornada completa	18.917	5,7	29.176	6,6
Altres raons	43.787	13,3	48.888	11,1
Total	329.400	100,0	440.034	100,0

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

La taula 3.4.4, que mostra els diferents motius pels quals es treballa a temps parcial, destaca per aglutinar més de la meitat de la població ocupada que treballa a temps parcial en l'opció de no haver pogut trobar una feina a jornada completa. En el cas de la província de Barcelona, un 58% del total i pel conjunt català, un 58,9% del total es troben en aquesta situació.

Per tant, més de la meitat de la població assalariada treballa a temps parcial de manera involuntària.

Només un 5,7% en el cas de la demarcació de Barcelona i un 6,6% pel conjunt català, afirma treballar a jornada parcial perquè no desitja una jornada completa.

Taula 3.4.5 Variació dels motius del treball a temps parcial (2008-2016)

	Barcelona		Catalunya		Barcelona		Catalunya	
	1r trim 2008	1r trim 2016	1r trim 2008	1r trim 2016	Variació (N)	Variació (%)	Variació (N)	Variació (%)
Seguir cursos de formació	64.700	32.108	81.954	41.896	-32.592	-50,4	-40.058	-48,9
Malaltia o incapacitat pròpia	3.156	4.188	5.082	5.652	--	--	--	--
Cura d'infants o adults malalts, incapacitats o gent gran	44.378	25.793	62.911	35.895	-18.585	-41,9	-27.016	-42,9
Altres obligacions familiars o personals	65.885	13.703	82.600	19.541	-52.182	-79,2	-63.059	-76,3
No haver pogut trobar una ocupació a jornada completa	61.048	190.904	88.042	258.986	129.856	212,7	170.944	194,2
No voler una ocupació de jornada completa	42.540	18.917	59.384	29.176	-23.623	-55,5	-30.208	-50,9
Altres raons	27.176	43.787	40.894	48.888	16.611	61,1	7.994	19,5
Total	308.883	329.400	420.867	440.034	20.517	6,6	19.167	4,6

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives.

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

L'anàlisi de la variació dels motius constata un increment molt acusat de persones que voldrien treballar a jornada completa i que no ho han aconseguit. De fet, és l'únic motiu que incrementa i ho fa en un 212,7% a la província de Barcelona (129.856 persones ocupades) i un 194,2% a Catalunya (170.944 persones ocupades).

La taxa de parcialitat involuntària augmenta fins quasi el 59%.

La resta de motius, com ara fer cursos de formació, tenir cura d'infants o malalts, altres obligacions familiars i no voler una ocupació a temps complert s'han reduït de manera considerable, tant en xifres absolutes com relatives.

Aquests resultats evidencien un augment del malestar amb el tipus de jornada laboral, fent de la parcialitat involuntària un tret més present en el mercat de treball.

Taula 3.4.6 Motius de la parcialitat per sexes a la província de Barcelona (1r trim 2016)

	Homes		Dones	
	(N)	% sobre total	(N)	% sobre total
Seguir cursos de formació	15.150	15,5	16.958	7,3
Malaltia o incapacitat pròpia	1.120	1,1	3.068	1,3
Cura d'infants o adults malalts, incapacitats o gent gran	0	0,0	25.793	11,1
Altres obligacions familiars o personals	1.589	1,6	12.114	5,2
No haver pogut trobar una ocupació a jornada completa	60.994	62,5	129.910	56,1
No voler una ocupació de jornada completa	3.015	3,1	15.902	6,9
Altres raons	15.781	16,2	28.006	12,1
Total	97.649	100,0	231.751	100,0

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives.

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Les dades desagregades per sexes, a la província de Barcelona, mostren diferències notables entre homes i dones. Mentre que ambdós sexes desitjaven trobar una feina a jornada completa per sobre de qualsevol altre motiu, ells eren el 62,5% i elles el 56,1%.

La gran diferència la trobem en l'opció de cura d'infants o malalts, on si bé elles són l'11,1% del total de dones que afirmen treballar a jornada parcial per aquest motiu, en el cas dels homes no hi ha dades significatives per poder-ho comptabilitzar.

També hi ha una diferència considerable entre sexes quan l'opció de la jornada a temps parcial és per seguir cursos de formació. En aquest cas, ells són un 15,5% del total d'homes que treballen sota aquest tipus de jornada mentre que elles suposen el 7,3% del total de dones.

Taula 3.4.7 Evolució dels motius de la parcialitat per sexes a la província de Barcelona (2008-2016)

	Variació (N)			Variació (%)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Seguir cursos de formació	-12.340	-20.252	-32.592	-44,9	-54,4	-50,4
Cura d'infants o adults malalts, incapacitats o gent gran	--	-17.854	-18.586	--	-40,9	-41,9
Altres obligacions familiars o personals	--	-50.203	-52.182	--	-80,6	-79,2
No haver pogut trobar una ocupació a jornada completa	49.806	80.050	129.856	445,2	160,5	212,7
No voler una ocupació de jornada completa	-2.941	-20.681	-23.622	-49,4	-56,5	-55,5
Altres raons	7.147	9.464	16.611	82,8	51,0	61,1
Total	39.267	-18.750	20.517	67,3	-7,5	6,6

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

La taula 3.4.7 ens mostra com l'evolució ha estat decreixent en ambdós sexes per tots els motius exposats a excepció del fet de no haver pogut trobar una feina a temps complet (parcialitat involuntària).

En el cas dels homes, l'increment de la parcialitat involuntària és d'un destacat 445,2% i 49.806 homes, mentre que en el cas de les dones aquest augment ha estat del 160,5% i 80.050 dones.

Aquesta dada és rellevant degut a l'augment desmesurat de població ocupada, tant femenina com masculina, que treballa a jornada parcial en contra la seva voluntat.

És doncs, un tret negatiu que hi hagi cada cop més persones treballadores que treballen a temps parcial de manera involuntària ja que desitgen treballar a jornada completa. Les diferències entre sexes evidencien el caràcter desigual i excloent del mercat de treball que fa que moltes dones caiguin en el temps parcial per cura de fills, malalts o familiars.

3.5 La qualificació dels llocs de treball

En aquest capítol hem volgut conèixer els nivells de sobrequalificació que pateix la població treballadora al nostre país, així com en el cas concret de la província de Barcelona.

Les dades referents a la qualificació que ofereix l'Enquesta de població activa fan referència a la qualificació del lloc de treball que ocupa un individu, mentre que les dades referents als nivells d'estudis, ens informen de la formació assolida per aquella persona.

El creuament d'aquestes dues variables ens permet detectar la sobrequalificació dels llocs de treball a partir del desencaix entre nivell de formació assolit i

ocupació que es duu a terme. Entenem que un nivell de formació superior al que requereix el lloc de treball que s'ocupa suposa un cas de sobrequalificació de la persona treballadora.

Per dur a terme aquesta anàlisi, hem agrupat els grups professionals o ocupacions de la **Classificació nacional d'ocupacions CNO11** (directors i gerents, tècnics i professionals científics i intel·lectuals, tècnics i professionals de suport, persones empleades comptables i administratives, treballadors dels serveis de restauració, treballadors qualificats del sector agrícola, ramader, forestal i pesquer, artesans i persones qualificades de les indústries manufactureres i la construcció, operadors d'instal·lacions, ocupacions elementals i ocupacions militars) en les categories: qualificació alta, mitjana i baixa. Hem obviat els resultats de les ocupacions militars perquè són xifres poc significatives i també hem deixat fora d'aquest creuament les ocupacions relacionades amb els serveis de restauració per considerar-les un grup molt heterogeni pel que fa a les ocupacions que engloba. En aquest cas, no l'hem relacionat amb cap nivell de qualificació.

Pel que fa al nivell d'estudis, hem seguit l'actualitzada **Classificació nacional d'educació CNED2014**, que estableix una nova classificació per als diferents nivells d'estudis assolits que hem agrupat en: analfabets i educació primària, educació secundària de 1a etapa, educació secundària de 2a etapa i estudis superiors. Els resultats treballats només es refereixen al primer trimestre de 2016 degut al trencament de sèrie que ha patit l'Enquesta de població activa. Per tant, aquest capítol fa una foto de la situació de sobrequalificació dels llocs de treball del primer trimestre de 2016 al mercat de treball català.

Amb tot això, les categories professionals segons el nivell de qualificació queden recollides de la següent manera:

-persones ocupades sense o baixa qualificació: ocupacions elementals + operadors d'instal·lacions i maquinària i muntadors.

-persones ocupades amb qualificació mitjana: persones empleades comptables, administratives i altres + persones treballadores qualificades en el sector agrícola, ramader, forestal i pesquer + artesans i persones treballadores qualificades de les indústries manufactureres i de la construcció.

-persones ocupades amb qualificació alta: directors i gerents + tècnics i professionals científics i intel·lectuals + tècnics i professionals de suport.

Taula 3.5.1 Nivells de qualificació i nivells d'estudis (1r trim 2016)

		Analfabets i educació primària	Educació secundària 1a etapa	Educació secundària 2a etapa	Estudis superiors	Total
Barcelona	Sense o baixa qualificació	75.242	208.731	101.547	36.068	421.588
	Qualificació mitjana	27.666	122.963	142.253	205.892	498.774
	Alta qualificació	957	21.167	75.142	571.999	669.265
	Serveis de restauració, personals i comerç	33.276	116.171	123.957	102.370	375.774
	Forces armades	--	--	733	--	733
	Total	137.141	469.032	443.632	916.329	1.966.134
Catalunya	Sense o baixa qualificació	100.714	278.727	129.893	55.681	565.015
	Qualificació mitjana	38.838	181.608	191.905	277.084	689.435
	Alta qualificació	1.508	30.850	94.605	709.403	836.366
	Serveis de restauració, personals i comerç	40.287	164.378	181.876	132.981	519.522
	Forces armades	--	--	733	--	733
	Total	181.347	655.563	599.012	1.175.149	2.611.071

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

La taula 3.5.1 ens dona informació sobre la població assalariada a Catalunya i a la província de Barcelona segons el nivell d'estudis assolit i el nivell de qualificació de la seva ocupació.

En el cas de la demarcació de Barcelona, el primer trimestre de 2016 hi ha 36.068 persones assalariades amb estudis superiors que ocupen un lloc de treball amb baixa o nul·la qualificació. Tanmateix, trobem 205.892 persones assalariades amb el mateix nivell d'estudis que desenvolupen una ocupació de qualificació mitjana.

A més, hi ha 101.547 persones assalariades a la mateixa demarcació que havent assolit una formació d'educació secundària de segona etapa, es troben ocupant un lloc de treball amb baixa o sense qualificació.

Totes aquestes persones assalariades es consideren sobrequalificades pel desajust entre la seva formació i la qualificació del lloc de treball. Exactament, sumen un total de 343.507 persones sobrequalificades a la província de Barcelona.

En l'àmbit català, hi ha 55.681 persones assalariades amb estudis superiors que es troben desenvolupant tasques que no requereixen formació i 277.084 persones assalariades que, amb el mateix nivell d'estudis, ocupen llocs de treball de qualificació mitjana.

També hi ha 129.893 persones assalariades que amb un nivell d'estudis secundaris de segona etapa, ocupen llocs de treball d'escassa o nul·la qualificació.

A la província de Barcelona hi ha 343.507 persones amb un nivell d'estudis superior al que requereix la seva ocupació.

En aquest sentit, es pot parlar de 462.658 persones assalariades que es troben en situació de sobrequalificació perquè estan ocupant llocs de treball que no requereixen de la formació que han assolit.

Taula 3.5.2 Distribució de la població assalariada per nivells de qualificació (1r trim 2016)

		Total	% sobre el total
Barcelona	Sense o baixa qualificació	421.588	21,4
	Qualificació mitjana	498.774	25,4
	Alta qualificació	669.265	34,0
	Serveis de restauració, personals i comerç	375.774	19,1
	Forces armades	733	--
	Total	1.966.134	100,0
Catalunya	Sense o baixa qualificació	565.015	21,6
	Qualificació mitjana	689.435	26,4
	Alta qualificació	836.366	32,0
	Serveis de restauració, personals i comerç	519.522	19,9
	Forces armades	733	--
	Total	2.611.071	100,0

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Si s'analitza quina és la distribució percentual de la població assalariada que treballa a la província de Barcelona en relació al nivell de qualificació del llocs de treball que ocupa, és destacable el percentatge de persones que s'ocupen en llocs de treball d'escassa o nul·la qualificació.

En el cas de la província de Barcelona, hi ha 421.588 persones ocupades en llocs de treball poc qualificats, el 21,4% del total. Pel conjunt català aquesta xifra representa el 21,6% i 565.015 persones assalariades.

Un 25,4% de la massa assalariada a la província de Barcelona ocupa un lloc de treball de qualificació mitjana (498.774 persones) i un 26,4% al conjunt català (689.435 persones). Per tant, a Catalunya el pes de població assalariada que ocupa llocs de treball de qualificació mitjana és lleugerament superior al de la província de Barcelona.

Per contra, troben una major proporció de persones amb ocupacions d'alta qualificació a la província de Barcelona (34%) que al conjunt català (32%).

El grup de serveis a la restauració, personals i comerç, al qual no s'ha relacionat cap nivell de qualificació, engloba un 19,1% a la província de Barcelona i un 19,9% a Catalunya.

Es pot veure doncs, que l'estructura ocupacional és força similar a la província de Barcelona i pel conjunt català, però és rellevant el pes lleugerament superior d'ocupacions d'alta qualificació que es troba a la demarcació analitzada.

Taula 3.5.3 Nivells de qualificació i nivells d'estudis per sexes a la província de Barcelona (1r trim 2016)

		Analfabets i educació primària	Educació secundària 1a etapa	Educació secundària 2a etapa	Estudis superiors	Total
Home	Sense o baixa qualificació	39.845	110.069	65.355	19.836	235.105
	Qualificació mitjana	22.545	85.934	72.484	79.387	260.350
	Alta qualificació	539	14.160	51.220	268.771	334.690
	Serveis de restauració, personals i comerç	19.243	46.249	44.874	37.877	148.243
	Forces armades	--	--	733	--	733
	Total	82.172	256.412	234.666	405.871	979.121
Dona	Sense o baixa qualificació	35.397	98.661	36.192	16.232	186.482
	Qualificació mitjana	5.120	37.029	69.768	126.505	238.422
	Alta qualificació	418	7.007	23.922	303.227	334.574
	Serveis de restauració, personals i comerç	14.034	69.922	79.083	64.493	227.532
	Total	54.969	212.619	208.965	510.457	987.010

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

L'anàlisi per sexes a la província de Barcelona permet apreciar una lleugera diferència entre homes i dones en relació al fenomen de la sobrequalificació de les persones assalariades.

Seguint el mateix mètode, es pot veure que hi ha 19.836 homes i 16.232 dones amb estudis superiors que es troben ocupant llocs de treball que no requereixen formació. Altrament, hi ha 79.387 homes i 126.505 dones que, amb el mateix nivell d'estudis, es troben ocupant llocs de treball de mitjana qualificació.

També hi ha 65.355 homes i 36.192 dones amb estudis secundaris de segona etapa que ocupen feines sense o amb escassa qualificació.

Aquestes dades en xifres absolutes no diuen res en relació al sexe, però si es mira el pes relatiu que suposen aquestes xifres, resulta que hi ha un 18,1% de dones amb situació de sobrequalificació a la província de Barcelona (178.929 dones assalariades) mentre que hi ha un 16,8% d'homes en aquesta delicada situació (164.578 homes assalariats).

A la província de Barcelona hi ha un 18,1% de dones i un 16,8% d'homes que pateixen sobrequalificació.

En el cas del conjunt català, i també per sexes, hi ha 33.360 homes i 22.320 dones amb estudis superiors que treballen en ocupacions que no requereixen formació. Amb el mateix nivell d'estudis, hi ha 114.251 homes i 162.832 dones que tenen feines amb una qualificació mitjana.

Taula 3.5.4 Nivells de qualificació i nivells d'estudis per sexes a Catalunya (1r trim 2016)

		Analfabets i educació primària	Educació secundària 1a etapa	Educació secundària 2a etapa	Estudis superiors	Total
Home	Sense o baixa qualificació	56.814	153.842	81.295	33.360	325.311
	Qualificació mitjana	32.687	134.280	99.621	114.251	380.839
	Alta qualificació	1.090	19.411	63.538	330.098	414.137
	Serveis de restauració, personals i comerç	23.086	63.257	63.968	49.094	199.405
	Forces armades	--	--	733	--	733
	Total	113.677	370.790	309.155	526.803	1.320.425
Dona	Sense o baixa qualificació	43.900	124.884	48.599	22.320	239.703
	Qualificació mitjana	6.151	47.327	92.283	162.832	308.593
	Alta qualificació	418	11.439	31.066	379.303	422.226
	Serveis de restauració, personals i comerç	17.203	101.120	117.908	83.888	320.119
	Total	67.672	284.770	289.856	648.343	1.290.641

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives
 Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Altrament, hi ha 81.295 homes i 48.599 dones que, amb un nivell d'estudis mitjà, es troba realitzant tasques de baixa o escassa qualificació.

En el cas dels homes, trobem 228.906 assalariats que pateixen sobrequalificació, o el que és el mateix, un 17,3% del total d'homes. En el cas de les dones, hi ha 233.751 assalariades amb aquesta situació, el que representa un 18,1% del total de dones.

A Catalunya hi ha 462.657 persones assalariades que tenen un nivell formatiu superior al que requereixen les seves ocupacions.

Taula 3.5.5 Distribució de la població assalariada per nivells de qualificació i sexes a la província de Barcelona (1r trim 2016)

		Total	% sobre el total
Home	Sense o baixa qualificació	235.105	24,0
	Qualificació mitjana	260.350	26,6
	Alta qualificació	334.690	34,2
	Serveis de restauració, personals i comerç	148.243	15,1
	Forces armades	733	0,1
	Total	979.121	100,0
Dona	Sense o baixa qualificació	186.482	18,9
	Qualificació mitjana	238.422	24,2
	Alta qualificació	334.574	33,9
	Serveis de restauració, personals i comerç	227.532	23,1
	Total	987.010	100,0

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives
 Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

La distribució percentual a la demarcació objecte d'estudi per sexes, evidencia diferències respecte la qualificació dels llocs de treball. Si bé els homes representen un 24% del total d'homes assalariats que ocupen llocs de treball de baixa o nul·la qualificació, les dones ho fan en un 18,9%. Aquesta dada seria positiva per a les dones si això significués que hi ha més dones en ocupacions d'alta o mitjana qualificació, però no és el cas. Les dones tenen un pes important en els serveis de restauració, personals i comerç (23,1%) mentre que els homes ho fan en un 15%.

És per això que de la mateixa manera, els homes tenen més protagonisme que les dones tant en les ocupacions de mitjana com alta qualificació. Si bé hi ha un 26,6% d'homes amb qualificació mitjana, només trobem un 24,2% de dones i si hi ha un 34,2% d'homes ocupant llocs de treball d'alta qualificació, en el mateix cas hi trobem un 33,9% de dones.

Les dones tenen més protagonisme que els homes en el cas dels serveis de restauració, personals i comerç a la província de Barcelona.

3.5.6 Distribució de la població assalariada per nivells de qualificació i sexes a Catalunya (1r trim 2016)

		Total	% sobre el total
Home	Sense o baixa qualificació	325.311	24,6
	Qualificació mitjana	380.839	28,8
	Alta qualificació	414.137	31,4
	Serveis de restauració, personals i comerç	199.405	15,1
	Forces armades	733	0,1
	Total	1.320.425	100,0
Dona	Sense o baixa qualificació	239.703	18,6
	Qualificació mitjana	308.593	23,9
	Alta qualificació	422.226	32,7
	Serveis de restauració, personals i comerç	320.119	24,8
	Total	1.290.641	100,0

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Nota: dades inferiors a 6.000 no són significatives

En el cas del conjunt català és rellevant el fet que sigui superior el pes de les dones en ocupacions d'alta qualificació en comparació al dels homes. Si bé elles representen el 32,7% del total de dones que ocupen llocs d'alta qualificació, ells són el 31,4%. Tot i aquesta dada positiva per a elles, cal dir que també són les dones les qui tenen un major pes en els serveis de restauració, personals i comerç i que per això, el seu pes és inferior en les ocupacions de baixa i mitjana qualificació, si les comparem amb els homes.

En aquest sentit, la sobrequalificació és un indicador més que contribueix a explicar la pobresa en el treball, ja que està directament relacionada amb el malestar i la baixa satisfacció amb la feina. La pèrdua de capital humà que suposa que moltes persones altament qualificades no tinguin cabuda en un mercat de

treball altament precaritzat on a més de jornades parcials, temporalitat i baixos salaris, se suma el desajust entre formació i ocupació desenvolupada, expliquen la baixa qualitat del treball de impera en el món laboral.

Si bé la formació continua sent garantia per mantenir-se allunyat de l'atur, en el nostre mercat de treball tenim un clar desajust entre les ocupacions i els nivells de formació assolits per les persones treballadores. Mentre que hi ha una part important de població treballadora a Catalunya i, en concret a la província de Barcelona, apta per assumir ocupacions que requereixin formació específica i de nivell mitjà-alt, aquestes es troben assumint feines amb poc valor afegit i precàries.

3.6 Risc de pobresa a la feina

En aquest apartat hem volgut plasmar, per una banda, l'evolució i l'estat dels salaris a Catalunya i per l'altra, la incidència de la pobresa en el treball en les persones treballadores a partir de la taxa de pobresa en el treball que ofereix l'Enquesta de condicions de vida de l'INE.

En aquest punt de l'informe, les dades a les quals fem referència són a nivell de Catalunya ja que no és possible trobar-les ni treballar-les a una escala inferior a l'autonòmica.

Segons les darreres dades publicades per l'INE a partir de l'Enquesta d'estructura salarial, el 2014 el salari brut mitjà va ser de 23.927,17€.

Taula 3.6.1 Salari brut anual per sexes

	Total	Homes	Dones
2014	23.927,17	27.447,71	20.324,88
2013	24.253,73	27.684,30	20.740,55
2012	24.436,39	27.836,40	20.931,07
2011	24.499,32	28.025,61	20.799,94
2010	24.449,19	27.601,00	21.042,14
2009	23.851,31	26.901,30	20.467,14
2008	23.375,54	26.353,89	19.928,48

Nota: les dades del darrer any són provisionals a data 12 de juliol de 2016.

Font: Idescat a partir de l'Enquesta anual d'estructura salarial

Si tenim en compte l'evolució en aquests darrers anys, es constata que el nivell salarial de 2014 (la dada més recent disponible) és pràcticament el mateix que el de 2009. En cinc anys només hi ha hagut un increment de 75,86€, que es tradueix en un 0,3% més.

Les xifres desagregades per sexe, evidencien una forta desigualtat salarial en detriment de les dones. Si bé el salari brut anual dels homes és de 27.447,71€,

força superior al salari global, el de les dones és de 20.324,88€. Per tant, hi ha una diferència de 7.122,8€.

Taula 3.6.2 Salari brut anual per sexe i percentil

	Homes	Dones	Total
Salari brut mitjà	27.447,71	20.324,88	23.927,17
Percentil 10	10.939,62	6.282,79	7.841,98
Mediana	23.715,30	17.964,44	20.601,39
Tercer quartil	33.817,99	25.959,58	30.160,92
Percentil 90	47.782,56	36.695,83	42.426,96

Nota: les dades del darrer any són provisionals a data 12 de juliol de 2016.

Font: Idescat a partir de l'Enquesta anual d'estructura salarial

La taula mostra diferents informacions, entre les que es troba la mediana del salari brut mitjà. Aquesta mesura estadística indica el valor del salari pel qual la meitat de la població es troba per sota.

En aquest cas, es pot veure que la meitat de la població treballadora, el 2014, cobra menys de 20.601,92€. En el cas de les dones, la meitat cobra menys de 17.964,44€ i en el cas dels homes, 23.715,30€.

Si ens fixem en la dada que ofereix el tercer quartil, es pot veure com el 75% de la població treballadora cobra menys de 30.160,92€. En el cas femení, el 75% es troba per sota de 25.959,58€ i el masculí per sota de 33.817,99€.

Continuen sent les dones les qui treballen per un salari notablement inferior al dels homes.

Taula 3.6.3 Taxa i població en risc de pobresa en el treball

	Homes		Dones		Total	
	Taxa	Total (N)	Taxa	Total (N)	Taxa	Total (N)
2013	11,5	183.600	11,2	152.200	11,4	335.800
2014	10,5	166.900	13,1	179.600	11,7	346.500
2015	11,5	186.200	10,9	157.300	11,2	343.500

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE.

La taxa de risc de pobresa en el treball, el darrer indicador que analitzem en aquest capítol, mostra la proporció de persones que van treballar almenys set mesos durant l'any de referència i que tenen una renda disponible equivalent per sota del llindar de risc de pobresa.

Les dades es remunten només fins el 2013, any en què hi ha una ruptura de sèrie i que no fa comparables les dades d'anys anteriors per Catalunya.

Així doncs, la taula permet veure l'evolució d'aquests darrers tres anys en relació a la incidència de la pobresa en el treball on també es constata que si bé la taxa s'ha reduït tímidament, la xifra de persones afectades ha incrementat.

Si bé el 2013 la taxa de pobresa en el treball era de l'11,4%, el 2014 va incrementar fins a l'11,7% per acabar, el 2015, en un 11,2%. Les xifres absolutes, deixen veure un increment de 335.800 a 343.500 persones treballadores que es troben en risc de pobresa en el treball. Aquest increment es tradueix en un 2,3% i 7.700 persones treballadores més en risc de pobresa en el treball.

A Catalunya hi ha 343.500 persones treballadores que, tot i tenir feina, es troben en risc de pobresa laboral el 2015.

Les dades desagregades per sexes permeten veure que l'evolució en aquests últims anys ha estat ben diferent entre homes i dones.

Mentre els homes presenten la mateixa taxa de risc de pobresa en el treball que el 2013, les dones l'han reduït lleugerament passant de l'11,2% al 10,9%. No obstant, tot i reduir la taxa, la xifra absoluta ha crescut tant per homes com per dones. Ells han incrementat en 2.600 homes treballadors en risc de pobresa (1,4% d'increment) i elles ho han fet en 5.100 dones treballadores en risc de pobresa (3,4% d'augment).

Aquest capítol ha permès, un any més, fer una aproximació a la delicada situació que pateixen les persones treballadores i l'augment de la seva fragilitat. S'ha pogut constatar que les condicions de treball empitjoren, que el mercat de treball continua sent precari i exclouent, que el fet de tenir una feina deixa de ser garantia de tenir una vida digna i que cada cop hi ha més persones que deixen d'estar protegides contra la pobresa.

Malgrat no tenir disponibles dades de la província de Barcelona, aquesta tendència descrita en aquest apartat per a Catalunya es podria traslladar a la demarcació atès el pes poblacional majoritari que té aquest territori en relació al conjunt català.

Com a conclusió del capítol, es pot afirmar que la recuperació del mercat de treball, a més de creació d'ocupació, necessita d'estabilitat i de millora de les condicions laborals, sinó és així, cada cop hi haurà més persones que tot i treballar no podran dur una vida digna.

4. Llars i activitat laboral

Al llarg d'aquest capítol tractarem d'analitzar la situació de les llars catalanes en relació a la seva situació laboral. És a dir, que estudiarem la composició de les llars en funció de la relació que tenen els seus membres amb el mercat de treball (si es troben en situació d'ocupació, atur o inactivitat), però també dels ingressos salarials que perceben o deixen de percebre. Finalment, dedicarem un apartat a descriure la situació de moltes persones que es troben en risc de pobresa o exclusió social i descriurem quina ha estat l'evolució recent d'aquest col·lectiu.

Sempre que han estat disponibles les dades desagregades a nivell provincial, hem comparat les dades de Catalunya amb les de la província de Barcelona, que és on es concentren la majoria de llars al nostre país. Malauradament, no sempre ha estat possible i en alguns casos, les dades no estan disponibles a un nivell inferior al de les comunitats autònomes.

Durant les següents pàgines veurem com les trajectòries personals es veuen constantment amenaçades i en risc a causa de situacions com ara la manca de feina, que en molts casos s'allarga en el temps dificultant encara més el retorn al mercat de treball, o bé a causa del degoteig de contractacions de curta durada, que no generen prou drets a nivell de prestacions.

Amb aquest capítol hem pretès copsar la situació actual i l'evolució recent de les llars catalanes.

4.1. Situació de les llars

En primer lloc hem fet una aproximació a la distribució dels habitatges familiars en funció de la seva situació econòmica a Catalunya ja que ens interessa obtenir una panoràmica de la situació de les llars al nostre país.

Taula 4.1. Habitatges familiars a Catalunya (2008-2016)

	1r trim 2008	1r trim 2016	variació (N)	variació (%)
Habitatges sense perceptors d'ingressos	70.500	107.700	37.200	52,8
Habitatges amb tots els actius desocupats	63.100	218.800	155.700	246,8
Habitatges amb tots els actius ocupats	1.868.100	1.626.600	-241.500	-12,9

Font: Idescat, a partir de dades de l'Enquesta de Població Activa (INE).

La taula adjunta ens mostra l'enorme deteriorament de la situació a les llars catalanes durant el període que va del començament de la crisi fins a l'actualitat.

D'una banda, constatem com els habitatges que no tenen cap persona percebent ingressos han augmentat en més de la meitat (un 52,8%, la qual cosa suposa una variació de 37.200 habitatges més durant aquest període).

La situació de les llars catalanes s'ha deteriorat enormement des de l'inici de la crisi.

En segon lloc, veiem com ha augmentat, de manera alarmant, el total d'habitatges en els que totes les persones actives que hi viuen no troben feina. L'augment percentual ha estat del 246,8%, que, en termes absoluts, es tradueix en una variació de 155.700 llars més en aquesta situació en relació el 2008.

Finalment, també s'evidencia la disminució d'habitatges que tenen totes les seves persones actives en situació d'ocupació. En concret, aquesta situació ha descendit en un -12,9% la qual cosa ens dóna una variació negativa de 241.500 habitatges menys en aquesta situació.

Els habitatges que tenen tots els seus membres actius en situació de desocupació han augmentat en un 246,8%.

Es pot veure doncs, que tots els indicadors evidencien un clar deteriorament de la situació de benestar a les llars catalanes, situació que lluny de millorar, s'està perpetuant de manera alarmant.

4.2. Llars sense ingressos laborals

En aquest apartat hem volgut posar el focus en la situació d'aquelles llars que no reben cap mena d'ingrés laboral. Aquesta situació es pot donar ja sigui perquè a la llar no entren ingressos derivats d'un salari o bé perquè les persones que hi viuen no obtenen ingressos provinents de prestacions que necessiten generar drets previs de cotització.

En primer lloc, cal fer esment que durant el primer trimestre de 2016 hi havia 107.700 habitatges en els que no hi havia cap membre de la llar que percebés ingressos. D'aquests, 104.895 corresponen a habitatges sense ingressos laborals. És a dir, que el 97,4% dels habitatges sense ingressos estan privades d'ingressos d'origen laboral. Aquesta dada és rellevant ja que serveix per copsar la importància dels ingressos provinents del treball, ja que representen la principal font d'ingressos per a la majoria de la població.

Taula 4.2.1. Llars sense ingressos laborals i persones que hi viuen (1r trim. 2016)

	1r trim 2008	1r trim 2016	variació (N)	variació (%)
Llars sense ingressos laborals	67.348	104.895	37.547	55,8
Persones que hi viuen	107.462	203.123	95.661	89,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Com veiem a la taula adjunta, s'ha produït un increment molt considerable de llars sense ingressos laborals. En concret, si comparem els primers trimestres de 2008 i 2016 veiem que hem passat de 67.348 llars sense ingressos laborals a 104.895, és a dir, que aquests tipus de llars s'han incrementat en un 55,8%.

En quant a les persones que viuen en aquest tipus de llars veiem que hem passat de 107.462 persones afectades per aquesta situació el 2008 a un total de 203.123 persones el 2016, la qual cosa suposa un increment del 89%. Tenint en compte que l'increment relatiu de llars en que els seus membres no obtenen ingressos laborals ha estat del 55,8% i que l'augment relatiu de persones que viuen en aquestes llars ha estat del 89% durant el mateix període de temps, tot sembla indicar que aquestes llars han anat incrementant el nombre de familiars que les habiten, segurament a conseqüència de la crisi econòmica, situació que encara faria més dramàtica la situació d'aquestes persones.

Taula 4.2.2. Persones que viuen sense ingressos laborals per sexes (1r trim 2016)

	(N)			(%)		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Catalunya	92.654	110.473	203.127	45,6	54,4	100,0
Barcelona	60.408	78.441	138.849	43,5	56,5	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Segons ens mostra la taula adjunta, a Catalunya hi ha 203.127 persones que viuen en llars on no hi entren ingressos laborals de cap mena. D'aquestes, un 54,4% són dones i un 45,6% són homes.

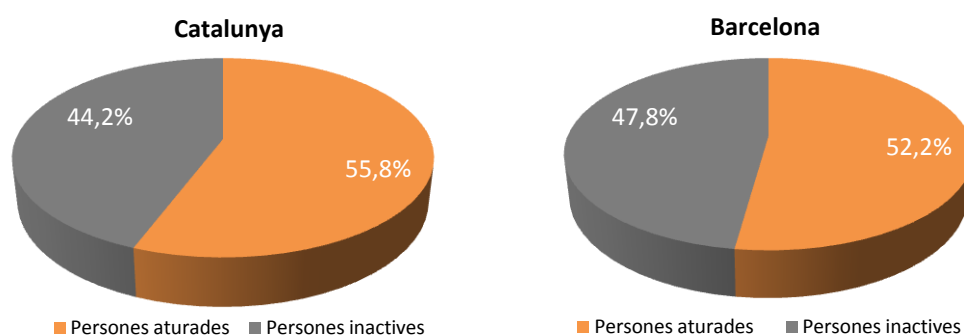
A Barcelona, hi ha un total de 138.849 persones que viuen en aquest tipus de llars i la distribució per sexes és lleugerament més feminitzada que en el cas de Catalunya ja que el 56,5% corresponen a dones i el 43,5% a homes.

A continuació es pot veure la situació de les persones que viuen en llars sense ingressos en relació amb la seva situació en el mercat de treball.

Les llars que estan formades per membres que no perceben ingressos d'origen laboral augmenten considerablement (55,8%).

Augmenta en un 89% el nombre de persones que viuen en llars privades d'ingressos laborals.

Gràfic 4.2.1. Situació de les persones que viuen en llars sense ingressos laborals en relació amb l'activitat (1r trim. 2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Quan fem l'anàlisi de la situació de les persones que viuen en aquelles llars que no tenen ingressos i analitzem la seva situació en relació amb el mercat de treball, veiem que pràcticament la meitat està en situació d'atur i l'altra meitat es troba en situació d'inactivitat. Per motius obvis queden excloses les persones ocupades ja que aquestes sí que tenen ingressos.

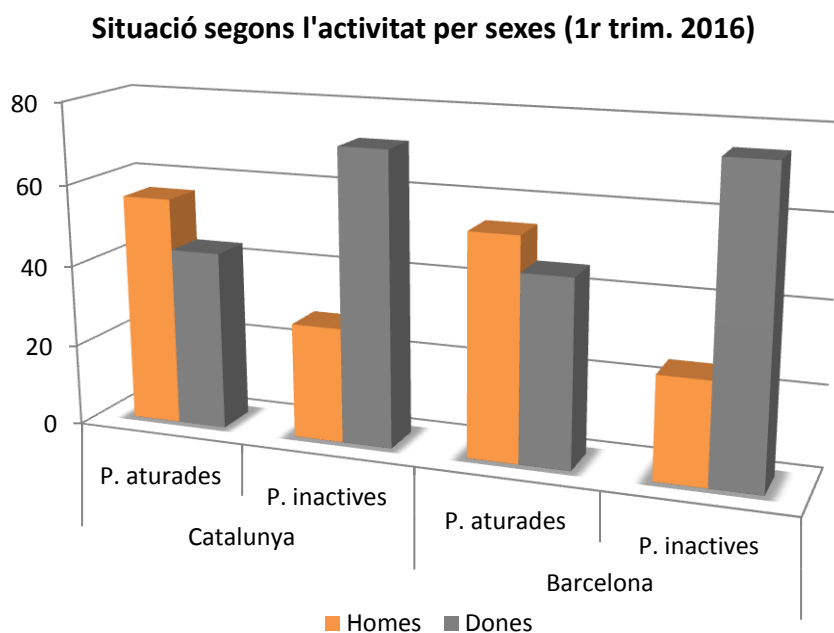
En molts casos segurament aquesta situació d'inactivitat ve donada a causa de l'efecte desànim que fa que les persones, davant d'un context econòmic tan advers, no tinguin expectatives de trobar feina i, en conseqüència, no busquin feina de manera activa. Aquest fet fa que constin com a persones inactives i no com a persones aturades tot i que, en realitat, sí que voldrien trobar una feina.

En concret, a Catalunya hi trobem en aquestes llars un 55,8% de persones aturades i un 44,2% de persones en situació d'inactivitat. En el cas de Barcelona la situació varia moderadament amb un 52,2% de persones aturades i un 47,8% de persones inactives.

En quant a la distribució per sexes, trobem major proporció d'homes dins del col·lectiu de les persones aturades que viuen en llars sense ingressos laborals. En concret, a Catalunya els homes que viuen en aquest tipus de llars representen el 56,2% davant el 43,8% de dones aturades. A la província de Barcelona baixa lleugerament la proporció d'homes aturats i passa a ser del 54,3% davant el 45,7% de dones en situació d'atur.

Les dones que viuen en llars sense ingressos laborals registren unes taxes d'inactivitat que gairebé tripliquen a la dels homes que viuen a les mateixes llars.

Gràfic 4.2.2. Situació segons l'activitat per sexes (1r trim. 2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

D'altra banda, és molt destacable l'enorme proporció de dones que hi ha dins del col·lectiu de persones inactives que viuen en llars sense ingressos laborals. A Catalunya les dones que viuen en aquest tipus de llars i que es troben en situació d'inactivitat representen el 71,8% mentre que els homes suposen el 28,2%. En el cas de Barcelona la diferència encara és més gran i les dones inactives representen el 74,8% davant el 25,2% d'homes inactius.

Relacionar les persones que habiten en llars sense ingressos laborals segons la seva situació laboral (atur o inactivitat) i la posició que ocupa dins la llar (ser allò que tradicionalment s'anomenava el cap de família o bé la persona de referència) permet detectar el col·lectiu que presenta la situació de major vulnerabilitat: la de ser la persona de referència de la llar que no es percep cap ingrés d'origen laboral i que es troba sense feina).

Taula 4.2.3. Relació amb l'activitat i posició a la llar (1r trim 2016)

		Cap de família	Altres
Catalunya	P. aturades	60.954	26.750
	P. inactives	43.942	25.483
	Total	104.896	52.233
Barcelona	P. aturades	40.651	17.051
	P. inactives	34.860	17.921
	Total	75.511	34.972

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

A Catalunya hi ha 104.896 persones que es consideren la persona de referència de la llar, que actualment viuen en una llar privada d'ingressos d'origen laboral. D'aquestes, 60.954 persones (el 58,1%) es troben en situació d'atur i 43.942 en situació d'inactivitat que, en termes relatius, representen el 41,9%.

A la província de Barcelona trobem un total de 75.511 persones que habitualment assumien aquest rol de persona de referència i que ara viuen en una llar privada d'ingressos laborals. D'aquestes, 40.651 són aturades i 34.860 inactives. En termes percentuals això significa un 53,8% de persones aturades i un 46,2% de persones en situació d'inactivitat.

Taula 4.2.4. Distribució de persones en relació amb l'activitat i la posició de la llar (1r trim. 2016)

		Cap de família	Altres
Catalunya	P. aturades	58,1	51,2
	P. inactives	41,9	48,8
	Total	100,0	100,0
Barcelona	P. aturades	53,8	48,8
	P. inactives	46,2	51,2
	Total	100,0	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

Per finalitzar aquest apartat, hem analitzat el temps que porten les persones que viuen en llars sense ingressos laborals en cerca activa de feina. El temps de cerca de feina de les persones desocupades que es troben en situació d'atur és un indicador rellevant que permet copsar la dificultat de reincorporar-se al mercat de treball, els nivells d'ocupabilitat de la persona i les dificultats econòmiques que comporten les estades a l'atur.

Taula 4.2.5. Temps de cerca de feina persones que viuen en llars sense ingressos laborals (1r trim. 2016)

		(N)	(%)
Catalunya	Fins a 1 any	28.053	32,0
	De 1 a 2 anys	16.213	18,5
	Més de dos anys	43.437	49,5
	Total	87.703	100,0
Barcelona	Fins a 1 any	15.730	27,3
	De 1 a 2 anys	12.769	22,1
	Més de dos anys	29.203	50,6
	Total	57.702	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).

En primer lloc, és important situar que hi ha 87.703 persones aturades que viuen en llars a Catalunya sense cap mena d'ingrés d'origen laboral. D'aquestes, 57.702 persones es concentren a la província de Barcelona.

En quant al temps que aquestes persones aturades porten en cerca de feina sense èxit, destaquem el fet que **a Catalunya hi hagi 28.053 persones que viuen en llars sense ingressos laborals i que porten menys d'un any buscant feina el 1r trimestre de 2016**. Expressat en termes percentuals representen un **32%** de les persones que viuen en aquesta tipologia de llars.

A la província de Barcelona es concentra més de la meitat del col·lectiu anterior ja que són 15.730 persones que es troben en aquesta situació i que representen un 27,3% del total.

És rellevant el fet que hi hagi persones que porten menys d'un any en cerca de feina i que no perceben ingressos laborals de cap tipus, evidenciant la dificultat que troben aquestes persones en el mercat de treball per generar drets per poder percebre una prestació per desocupació.

Aquest és el resultat d'un mercat de treball precari on l'elevada taxa de temporalitat dels contractes fa que moltes persones que es troben en situació d'atur, malgrat portar poc temps en aquesta situació, no hagin generat prou drets per poder quedar coberts davant aquesta contingència.

En segon lloc, trobem el col·lectiu de persones que viuen en aquestes llars i **que porten entre 1 i 2 anys en recerca de feina. A Catalunya són 16.213 persones (18,5%)** i a la província de Barcelona representen el 22,1% i són un total de 12.769 persones.

Finalment, trobem la dada més dramàtica i és que **a Catalunya hi ha 43.437 persones que porten més de dos anys en recerca de feina sense èxit**. En termes percentuals representen el **49,5%** de les persones que viuen en llars sense ingressos laborals. Dit d'una altra manera, la meitat de les persones aturades que viuen en llars sense ingressos d'origen laboral porten més de dos anys intentant trobar una feina sense èxit.

A la província de Barcelona la situació és molt similar ja que hi ha 29.203 persones buscant feina des de fa més de dos anys, que representen el 50,6% de les persones que viuen en llars sense ingressos laborals.

Arribats a aquest punt cal recordar que les dificultats per reincorporar-se al mercat de treball augmenten considerablement a mesura que s'incrementa el temps d'estada sense feina, motiu pel qual aquestes dades són doblement negatives ja que a més de la gran dificultat per trobar una feina d'aquestes persones cal afegir l'escassa protecció social que tenen.

La meitat de les persones que estan a l'atur i que viuen en llars sense ingressos laborals porten més de dos anys intentant trobar feina sense èxit.

4.3. Taxa de risc de pobresa i exclusió social

En aquest apartat hem analitzat l'evolució del risc que tenen les persones de caure en situacions de pobresa o exclusió social. L'indicador que utilitzarem és la taxa AROPE (En Risc De Pobresa i Exclusió social en les seves sigles en anglès). Aquest indicador és el més utilitzat per mesurar l'exclusió social ja que es tracta d'un indicador harmonitzat a nivell de tota la Unió Europea amb la qual cosa permet la comparació entre països. A més, interpreta l'exclusió social com un concepte que va més enllà de la pobresa (nivell de renda insuficient en relació a una societat determinada) i l'amplia recollint informació sobre la manca de béns materials i la baixa intensitat laboral a la llar on es viu, entre altres. D'aquesta manera, la visió que s'obté és més àmplia i permet copsar amb major nitidesa la situació de moltes persones que viuen en una situació de risc de caure en situacions de pobresa i exclusió social.

Taula 4.3. Evolució de la població en risc de pobresa i exclusió social (Taxa AROPE)

	2013			2014		
	Homes	Dones	Total	Homes	Dones	Total
Total	908.300	903.100	1.811.400	911.800	1.001.600	1.913.400
Percentatge	24,9	24,1	24,5	25,2	26,8	26

Font: Idescat, a partir de l'Enquesta de condicions de vida de l'INE.

Hem considerat interessant comparar els resultats de la taxa AROPE del 2013 amb els del 2014, que són els darrers publicats. Pensem que d'aquesta manera podem comparar l'evolució recent de la situació de les persones que es troben en risc de viure situacions de pobresa o exclusió social. En concret, el 2013 hi va haver 1.811.400 persones en aquesta situació. Això vol dir que el 24,5% de la població total de Catalunya es trobava en risc de viure situacions de pobresa o exclusió social. Si fem la distribució de les dades per sexes veiem com 908.300 corresponen a homes i 903.100 a dones.

El 26% de la població total a Catalunya es troba en risc de viure situacions de pobresa o exclusió social.

El 2014 però, les dades empitjoren i trobem 911.800 homes i 1.001.600 dones en aquesta situació. En total, hi ha 1.913.400 persones en risc de pobresa i exclusió social, que representa el 26% del conjunt de la població catalana. D'aquestes dades volem destacar dos aspectes:

En primer lloc, l'augment del total de persones que formen part d'aquest col·lectiu de risc. L'increment és de 102.000 persones més respecte l'any anterior i és un indicador clar de que la situació econòmica i social, lluny de millorar, empitjora per moltes persones i les exposa a situacions de gran vulnerabilitat.

En segon lloc, volem destacar com en tan sols un any s'ha produït un **augment significatiu de dones en aquesta situació** de fragilitat. En concret, hi ha hagut un augment de 98.500 dones respecte l'any anterior, augment molt superior al dels homes (3.500). Si bé el 2013 hi havia més homes en situació de vulnerabilitat social, el 2014 veiem que la situació s'ha invertit i en tan sols un any les dones superen amb escreix al col·lectiu d'homes en aquesta situació. Aquesta dada preocupa especialment ja que evidencia la feminització de la pobresa i la vulnerabilitat de la situació de les dones, molt sensibles a les situacions de deteriorament econòmic i social.

Aquest capítol ens ha permès evidenciar l'urgent necessitat d'implementar polítiques de reactivació de l'economia i de millora de la protecció social. A la vegada que es fa necessari adoptar polítiques de gènere transversals ja que un cop més es constata l'augment de la vulnerabilitat de les dones que es veuen abocades a un major risc de pobresa i exclusió social en comparació als homes.

La situació ha empitjorat, molt especialment per a les dones, les quals es veuen sotmeses a situacions d'extrema vulnerabilitat.

5. Protecció social

Al llarg d'aquest capítol s'analitzen les prestacions i subsidis existents per a les persones en situació d'atur que resideixen a la província de Barcelona, establint una comparativa dins del marc temporal que comença el 2008, any que marca l'inici de la crisi econòmica i el moment present, això és, el 2016.

Pel que té a veure amb la distribució del capítol, en el primer epígraf es presenta l'evolució de les tres prestacions més habituals: la prestació d'atur contributiva, el subsidi d'atur i la Renda Activa d'Inserció. Com a novetat, en aquesta edició de l'estudi s'ha afegit una quarta modalitat d'ajut. Es tracta del Programa d'Activació per a l'Ocupació, una prestació amb caràcter excepcional, que va endegar l'any 2015.

En el segon apartat s'estableix una comparativa entre dos dels indicadors que es fan servir habitualment per analitzar el nivell de protecció de les persones a l'atur: per una banda, tenim la taxa de cobertura i, per l'altra, la taxa de desprotecció. Aquests indicadors ens proporcionen una visió més completa de la protecció a les persones desocupades. No obstant això, no es poden considerar complementaris, ja que tal com veurem més endavant les fonts de dades que utilitzen són diferents.

En tercer lloc, s'analitza la despesa anual que es destina a prestacions, per tal de veure la seva evolució en el període de referència.

El darrer epígraf aporta informació sobre l'atur de llarga durada, per tal de tenir una visió global del nombre de persones sense ingressos derivats d'una ocupació remunerada i, per tant, susceptibles de ser beneficiàries d'algun tipus de prestació o subsidi.

Abans de començar l'anàlisi, però, passem a definir de forma breu cadascuna de les prestacions que s'analitzaran en els diferents apartats d'aquest capítol.

La prestació d'atur de nivell contributiu² protegeix la situació d'atur dels qui podent i volent treballar, perden la seva feina de manera temporal o definitiva o veuen reduïda temporalment la seva jornada laboral ordinària entre un mínim d'un 10% i un màxim d'un 70%, respectivament.

El subsidi d'atur³ és una prestació assistencial que té la finalitat de complementar la protecció de la prestació de caràcter contributiu en les situacions d'atur. Consta d'una prestació econòmica i, si s'escau, l'abonament a la

² Definició del Servicio Público Estatal de Empleo (SEPE).

³ Definició del SEPE.

Seguretat Social de la cotització per a la jubilació. L'acció protectora també inclou accions específiques de formació, perfeccionament, orientació, reconversió i inserció professionals adreçades als treballadors i treballadores a l'atur.

El Programa Renda Activa d'Inserció⁴ (RAI) té com a objectiu principal incrementar les oportunitats d'inserció en el mercat de treball de les persones treballadores desocupades amb especials necessitats econòmiques i dificultat per trobar feina. El programa atorga una ajuda econòmica anomenada renda activa d'inserció per al col·lectiu esmentat.

Finalment, el Programa d'Activació per a l'Ocupació⁵ és un programa específic i extraordinari de caràcter temporal dirigit a persones aturades de llarga durada. Comprèn polítiques actives d'ocupació i intermediació laboral que tenen la finalitat d'incrementar les oportunitats de retorn al mercat de treball. També ofereix un ajut econòmic d'acompanyament vinculat a la participació en les polítiques d'activació per a l'ocupació esmentades.

5.1 Evolució dels diferents tipus de prestacions

Tal com mostren les dades de març del 2016, la suma total de persones que es beneficien d'alguna de les prestacions per atur existents a Catalunya és de 273.572 efectius, un 19,3% més que el mateix mes del 2008. El 72,6% d'aquestes persones resideixen a la província de Barcelona, el que en xifres absolutes significa 198.553 persones. **La població que percep aquests ajuts a la província de Barcelona ha augmentat un 15,5% (26.715 persones) respecte del 2008.**

Encara que el volum de població beneficiària de prestacions ha augmentat en el període 2008-2016, el cert és que els tres tipus de prestacions d'atur més habituals evolucionen de manera desigual, tant en l'àmbit provincial com en el global de Catalunya. En el cas de la prestació contributiva, a la província de Barcelona es registra un decrement de 37.897 persones perceptores d'alguna prestació durant aquest període, que en termes percentuals significa un 29,4% menys, passant de 128.853 persones el 2008 a 90.956 beneficiaris/àries el 2016.

Aquesta davallada de la prestació contributiva es contraposa amb el fort impuls que han experimentat tant el subsidi d'atur com la RAI. Efectivament, **les persones perceptores del subsidi d'atur de la província de Barcelona han augmentat en 46.260 persones (un 112,4% més), passant de 41.153 beneficiaris/àries el 2008 a 87.413 persones beneficiàries 8 anys després. El**

⁴ Definició del SEPE.

⁵ Definició del SEPE.

col·lectiu de persones perceptores de la RAI ha crescut en 17.199 efectius (un 938,8% més), i el 2016 se situen en 19.031 beneficiaris/àries.

En el cas català, les diferents prestacions per manca d'ocupació presenten un comportament semblant al descrit en l'àmbit provincial. Així, el nombre de persones perceptores de la prestació contributiva ha anat minvant gradualment entre el 2008 i el 2016, perdent 47.803 efectius (un 28,1% menys), fins a sumar un total de 122.504 persones el 2016. El subsidi d'atur, en canvi, ha experimentat un increment a Catalunya, passant de 56.554 persones beneficiàries al 2008 fins arribar a 122.438 beneficiàries que es comptabilitzen actualment. Les persones perceptores d'aquest ajut han augmentat en 65.929 efectius (un 116,6% més). En el cas de la RAI, el nombre de persones beneficiàries ha crescut en 24.444 persones, de manera que el 2016 dona cobertura a 26.819 persones.

Taula 5.1 Persones beneficiàries de prestacions per atur (2008-2016)

		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Variació (2008-2016)
Barcelona	Prestació contributiva	128.853	221.261	212.820	177.599	174.846	165.273	136.624	105.411	90.956	-37.897
	Subsidi d'atur	41.153	64.428	138.336	134.938	128.909	126.144	117.773	102.778	87.413	46.260
	Renda Activa d'Inserció	1.832	3.027	4.668	9.111	16.447	18.902	22.920	23.401	19.031	17.199
	Programa d'Activació per a l'Ocupació	-	-	-	-	-	-	-	1.935	1.153	1.153
	Total	171.838	288.716	355.824	321.648	320.202	310.319	277.317	233.525	198.553	26.715
Catalunya	Prestació contributiva	170.307	298.133	284.384	239.669	238.431	223.164	185.685	142.296	122.504	-47.803
	Subsidi d'atur	56.554	91.492	197.343	191.763	181.505	175.828	167.019	144.801	122.483	65.929
	Renda Activa d'Inserció	2.375	4.008	6.390	12.602	22.687	26.121	31.609	32.320	26.819	24.444
	Programa d'Activació per a l'Ocupació	-	-	-	-	-	-	-	2.699	1.766	1.766
	Total	229.236	393.633	488.117	444.034	442.623	425.113	384.313	322.116	273.572	44.336
Barcelona	Prestació contributiva	75,0	76,6	59,8	55,2	54,6	53,3	49,3	45,1	45,8	29,2 p.p.
	Subsidi d'atur	23,9	22,3	38,9	42,0	40,3	40,6	42,5	44,0	44,0	20,1 p.p.
	Renda Activa d'Inserció	1,1	1,0	1,3	2,8	5,1	6,1	8,3	10,0	9,6	8,5 p.p.
	Programa d'Activació per a l'Ocupació	-	-	-	-	-	-	-	0,8	0,6	0,6 p.p.
	Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
Catalunya	Prestació contributiva	74,3	75,7	58,3	54,0	53,9	52,5	48,3	44,2	44,8	29,5 p.p.
	Subsidi d'atur	24,7	23,2	40,4	43,2	41,0	41,4	43,5	45,0	44,8	20,1 p.p.
	Renda Activa d'Inserció	1,0	1,0	1,3	2,8	5,1	6,1	8,2	10,0	9,8	8,8 p.p.
	Programa d'Activació per a l'Ocupació	-	-	-	-	-	-	-	0,8	0,6	0,6 p.p.
	Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
Dades corresponents al mes de març de cada any

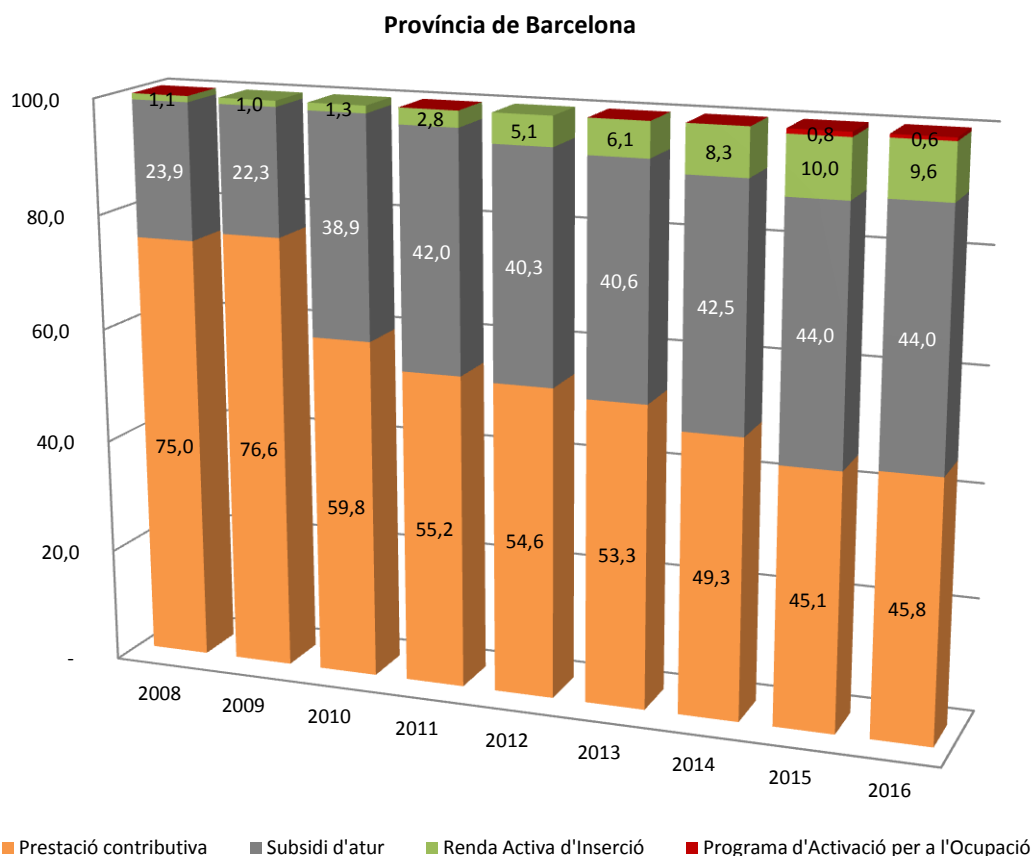
L'anàlisi percentual ens facilita veure el pes que tenen les diferents classes de prestació en relació amb el conjunt de persones perceptores d'aquests ajuts a la província de Barcelona. En el cas de la prestació contributiva, s'observa com

La davallada de la prestació contributiva es contraposa a l'increment dels subsidis de caràcter assistencial.

el seu pes va disminuint al llarg del temps, atès que el 2008 el 75% de les persones beneficiàries ho eren d'una prestació contributiva, mentre que 8 anys després aquest percentatge ha caigut fins el 45,8%. En canvi, tant el subsidi d'atur com la RAI han anat guanyant pes amb el temps. Així, el 2008 el percentatge de persones beneficiàries del subsidi d'atur era del 23,9% mentre que el 2016 s'ha incrementat en 20 punts percentuals, fins arribar al 44%. Pel que fa a la RAI, ha augmentat 8,5 punts percentuals, passant d'un 1,1% el 2008 fins al 9,6% a l'actualitat.

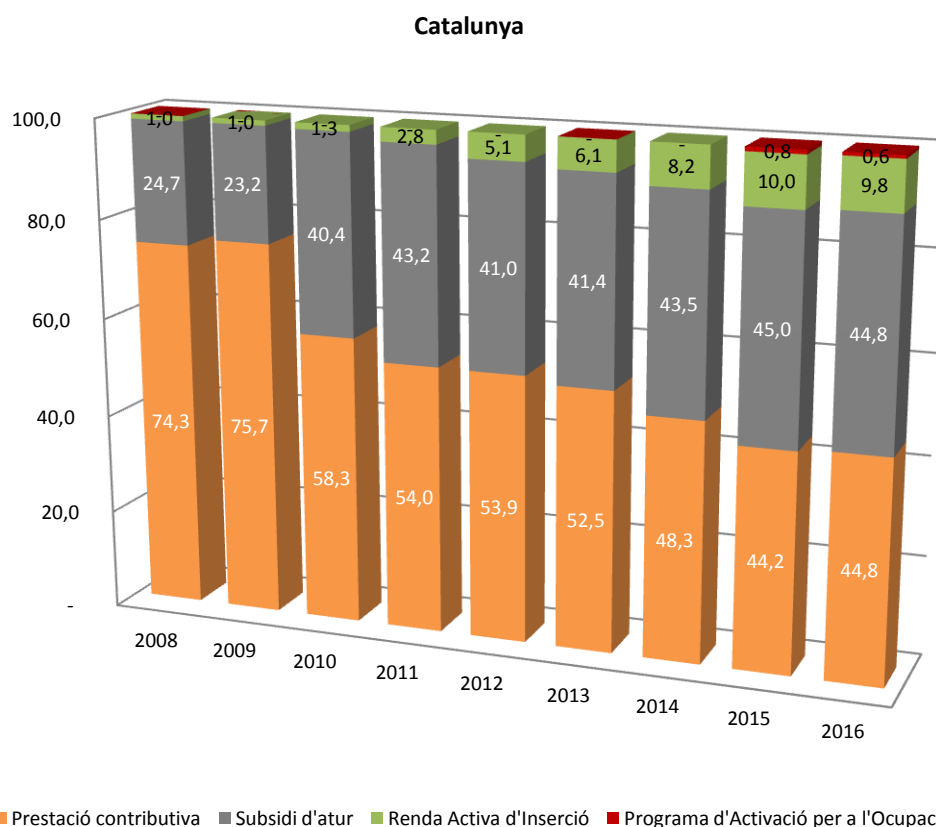
En el conjunt de Catalunya es manté una pauta similar a la que acabem de descriure a Barcelona pel que fa al pes que representa cada tipus de prestació en relació amb el conjunt de persones perceptores. Així, entre els anys 2008 i 2016, la prestació contributiva ha caigut en gairebé 30 punts percentuals, mentre que el subsidi d'atur i la RAI han augmentat en 20,1 i un 8,8 punts percentuals, en cada cas.

Gràfic 5.1 Persones beneficiàries de prestacions per atur a la província de Barcelona, en % (2008-2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades SEPE.
Dades corresponents al mes de març de cada any.

Gràfic 5.2 Persones beneficiàries de prestacions per atur a Catalunya, en % (2008-2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades SEPE.
Dades corresponents al mes de març de cada any.

L'evolució de les diferents prestacions per a persones en situació d'atur mostren una tendència cap al seu empitjorament. En aquest context, les prestacions contributives, d'una major qualitat, tant pel que fa al seu import com a la durada, estan perdent pes en favor de la protecció de caràcter assistencial, de pitjor qualitat. I les prestacions assistencials creixen com a conseqüència de l'augment de l'atur de molt llarga durada, - superior a dos anys -, a partir dels quals ja no es pot rebre una prestació contributiva i es passaria a cobrar una d'assistencial, en cas de tenir-ne dret.

La qualitat de la protecció social per a les persones en atur empitjora a mesura que augmenta l'atur de molt llarga durada.

5.2 La taxa de cobertura i la taxa de desprotecció davant l'atur

La taxa de cobertura és el quocient entre el nombre de persones beneficiàries d'una prestació o subsidi i el nombre de persones desocupades que, potencialment, han generat el dret a percebre una prestació perquè han treballat anteriorment. El seu càlcul es realitza a partir de les dades que proporciona el SEPE, el que vol dir que aquestes persones estan inscrites com a demandants d'ocupació.

La taxa de cobertura a la província de Barcelona ha experimentat una davallada de 23 punts percentuals en el període 2008-2016. Efectivament, durant el primer trimestre del 2008, aproximadament 8 de cada 10 persones a l'atur rebien una prestació, mentre que el mateix trimestre del 2016, menys de 6 de cada 10 persones desocupades en són beneficiàries. En canvi, el pes de les persones sense cobertura s'ha més que duplicat en els darrers 8 anys, passant d'un 18,6% a un 41,6%.

L'any 2016 només 6 de cada 10 persones a l'atur reben algun tipus de prestació social.

Taula 5.2 Taxa de cobertura

	2008	2012	2016	Variació (2008-2016)
Província Barcelona	81,4	72,2	58,4	-23,0
Catalunya	84,6	75,9	60,8	-23,8

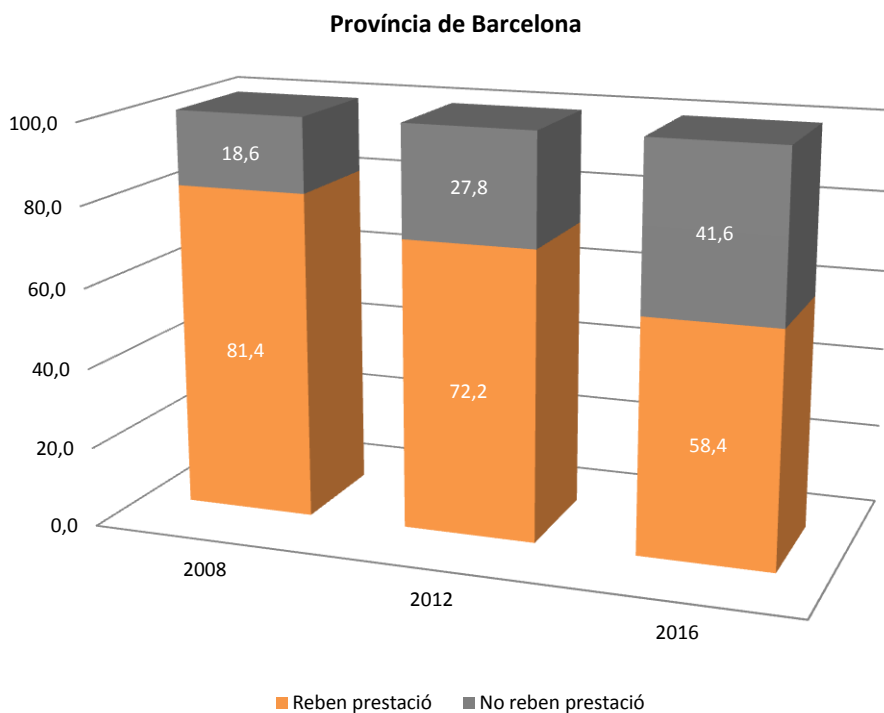
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
Les dades corresponen a la mitjana del primer trimestre de cada any

La davallada de la taxa de cobertura es produeix a mesura que les persones desocupades esgoten primer les prestacions contributives (que tenen una durada màxima de 2 anys) i després les assistencials (en el cas del subsidi d'atur, amb una durada de 6 mesos que es poden prorrogar), mentre que el nombre de persones a l'atur va en augment. Cal assenyalar que els requisits per poder accedir a la protecció per atur són cada cop més restrictius, de manera que un gran nombre de persones aturades no estan rebent cap tipus de prestació, ni tant sols de caràcter assistencial.

Un nombre creixent de persones aturades no rep cap tipus de prestació ni subsidi.

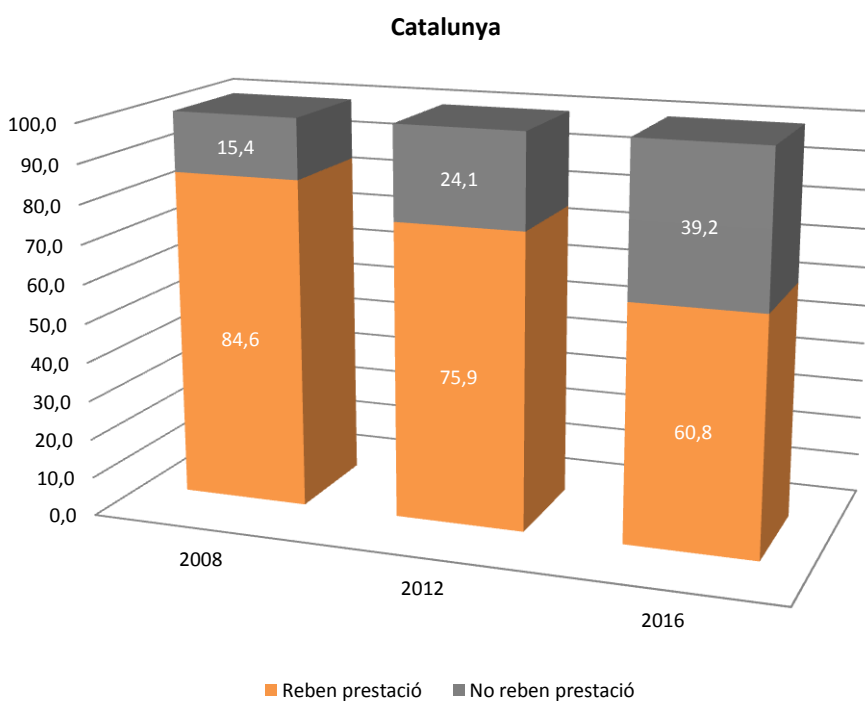
La situació a Catalunya no difereix gaire de la província. La informació proporcionada pel SEPE mostra un decrement escalonat de la taxa de cobertura per atur, de 23,8 punts percentuals, entre el 2008 i el 2016. Així doncs, en aquest període les persones aturades amb cobertura han passat d'un 84,6% a un 60,8%.

Gràfic 5.3 Persones desocupades segons reben/no reben prestacions a la província de Barcelona, en % (2008-2016)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
 Les dades corresponen a la mitjana del primer trimestre de cada any

Gràfic 5.4 Persones desocupades segons reben/no reben prestacions a Catalunya, en % (2008-2016)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
 Les dades corresponen a la mitjana del primer trimestre de cada any

La taxa de desprotecció es calcula dividint el nombre de persones desocupades que diuen no percebre prestació o subsidi entre el total de persones a l'atur amb experiència laboral. Aquestes persones no necessàriament estan inscrites com a demandants d'ocupació a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya, però sí que cerquen feina activament i són considerades com a persones desocupades. A diferència de la taxa de cobertura, en aquest cas la font de les dades és la EPA (INE).

El primer trimestre del 2016, el **58,2%** de les persones desocupades de la província de Barcelona manifesten que no perceben cap tipus de prestació ni subsidi, és a dir, 5,5 punts percentuals més que el 2008, any en el què la taxa de desprotecció era del 52,7%. Contràriament, les persones beneficiàries han caigut des d'un 47,3% fins al 41,8% durant el període 2008-2016, el que voldria dir que les persones que reben algun tipus de protecció només arriben a 4 de cada 10 aturats/ades. I el que és més preocupant és que la tendència dels darrers anys ens indica un empitjorament d'aquesta situació.

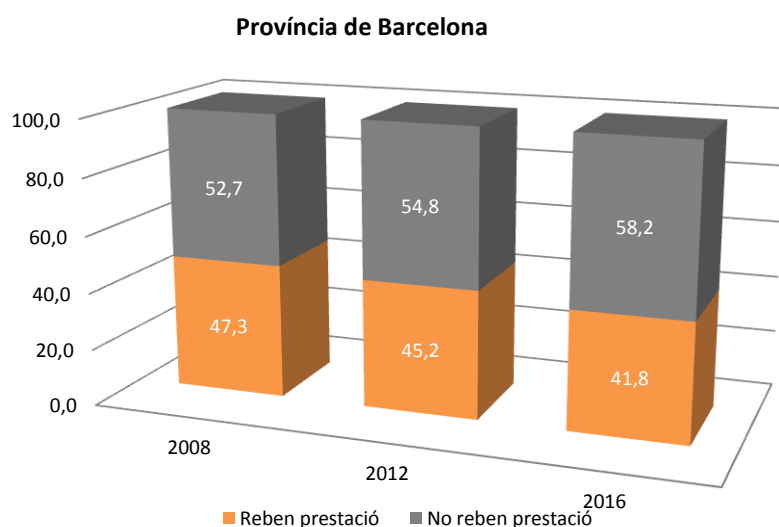
En el conjunt de Catalunya s'observen uns resultats molt similars als de la província, doncs la taxa de desprotecció també ha anat augmentant amb el temps, passant d'un 50,9% a un 58,2% entre el 2008 i el 2016, el què significa un increment de més de 7 punts percentuals.

Taula 5.3 Taxa de desprotecció

	2008	2012	2016	Variació (2008-2016)
Província Barcelona	52,7	54,8	58,2	5,5
Catalunya	50,9	54,1	58,2	7,3

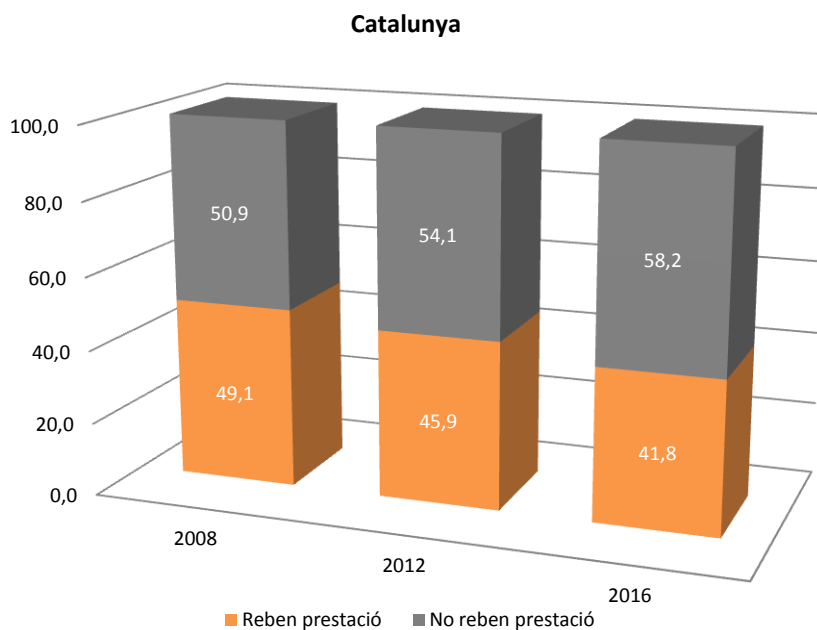
Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).
Dades corresponents al primer trimestre de cada any.

Gràfic 5.5 Persones desocupades segons reben/no reben prestacions a la província de Barcelona (2008-2016)

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).
Dades corresponents al primer trimestre de cada any.

Gràfic 5.6 Persones desocupades segons reben/no reben prestacions a Catalunya (2008-2016)

Font: elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA (INE).
Dades corresponents al primer trimestre de cada any.

Tot comparant la taxa de protecció i la de desprotecció, s'observen clares diferències en els resultats obtinguts en relació amb les persones perceptores de prestacions i les que no tenen accés a cap tipus de prestació. Aquesta diferència es pot explicar per la incidència de l'atur de molt llarga durada entre la població treballadora catalana, que cada cop és més nombrós, tal com es veurà més endavant. **Una part significativa de les persones que esgoten les prestacions per atur no renova la demanda d'ocupació** i, per tant, deixen de constar com a aturades a les llistes de les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya (SOC), malgrat no tinguin feina i n'estiguin buscant activament.

En canvi, la EPA, recopila totes les persones aturades, que han treballat anteriorment, i que cerquen activament feina, però que no treballen, independentment de si estan o no registrades com a demandants d'ocupació a les oficines del Servei d'Ocupació de Catalunya.

Per aquest motiu, les dades de l'EPA que com acabem de veure són més negatives que les del Ministerio, incorporen aquell segment de la població que no consta en el registre administratiu del SOC, i són més fiables perquè mostren una part de la realitat que no recull el registre de l'atur de les oficines del SOC.

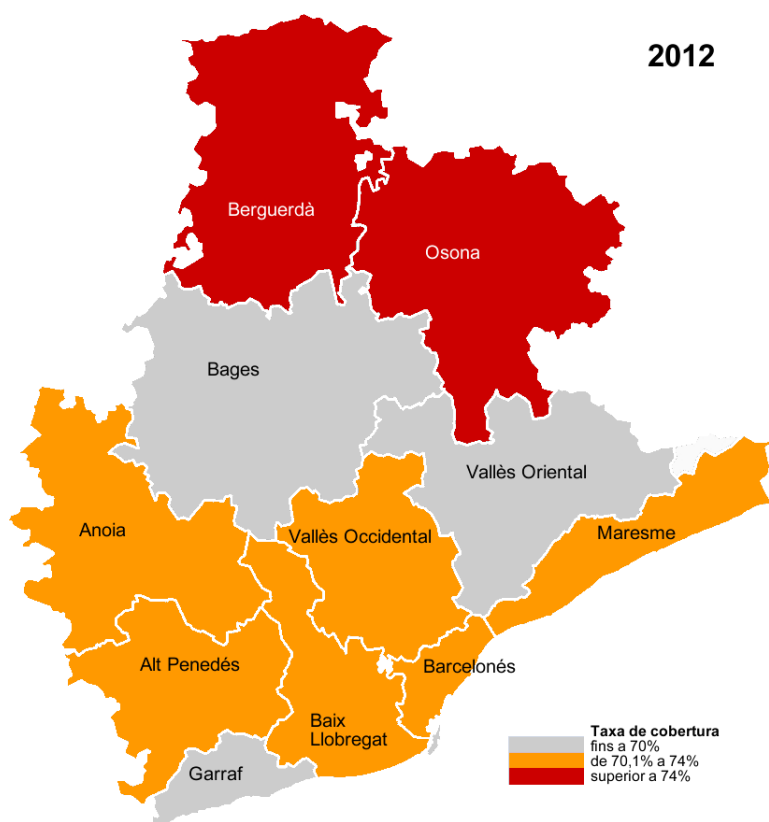
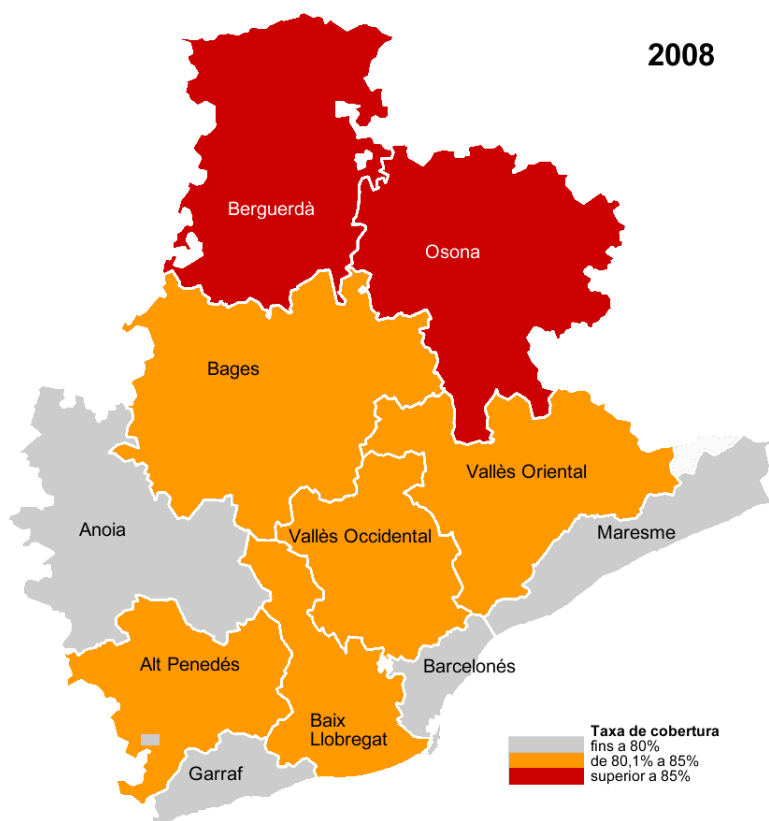
Anàlisi comarcal

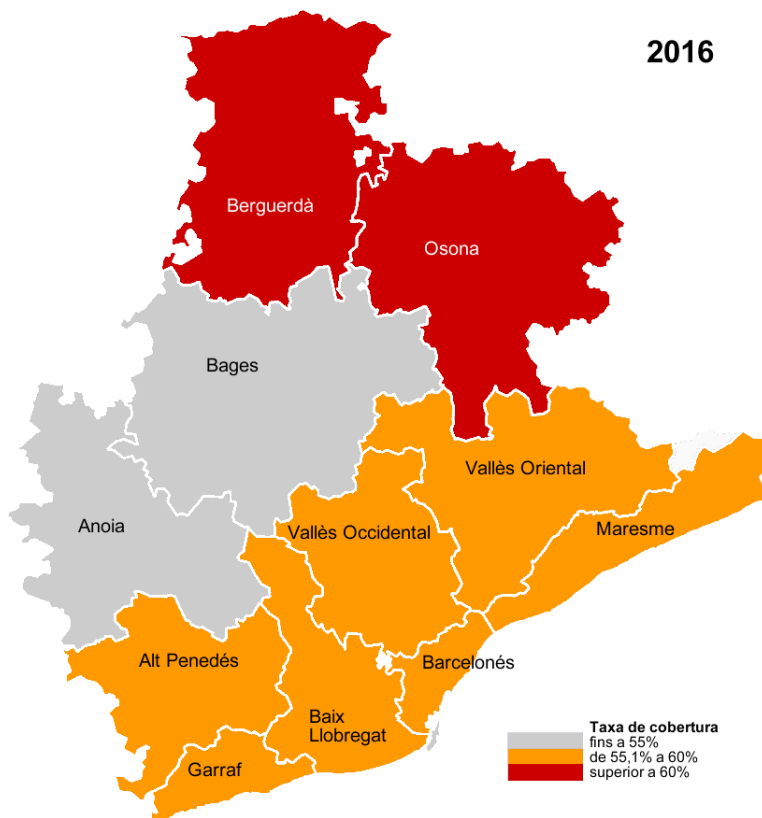
Taula 5.4 Taxa de cobertura per comarques de la província de Barcelona

		2008	2012	2016
Alt Penedès	P. beneficiàries	2.886	5.901	3.886
	P. aturades amb dret	3.449	8.313	6.734
	Taxa cobertura	83,7	71,0	57,7
Anoia	P. beneficiàries	4.484	7.643	4.767
	P. aturades amb dret	5.673	10.601	8.697
	Taxa cobertura	79,0	72,1	54,8
Bages	P. beneficiàries	5.792	10.515	6.155
	P. aturades amb dret	6.827	15.502	11.487
	Taxa cobertura	84,8	67,8	53,6
Baix Llobregat	P. beneficiàries	25.125	47.537	29.004
	P. aturades amb dret	30.736	65.735	50.058
	Taxa cobertura	81,7	72,3	57,9
Barcelonès	P. beneficiàries	65.136	120.159	75.782
	P. aturades amb dret	82.028	169.311	130.520
	Taxa cobertura	79,4	71,0	58,1
Berguedà	P. beneficiàries	1.416	2.347	1.324
	P. aturades amb dret	1.619	3.150	2.190
	Taxa cobertura	87,5	74,5	60,5
Garraf	P. beneficiàries	4.562	9.174	5.645
	P. aturades amb dret	5.885	13.122	10.026
	Taxa cobertura	77,5	69,9	56,3
Maresme	P. beneficiàries	14.748	27.155	17.366
	P. aturades amb dret	18.561	37.677	30.005
	Taxa cobertura	79,5	72,1	57,9
Osona	P. beneficiàries	5.114	9.069	5.471
	P. aturades amb dret	5.905	11.892	8.823
	Taxa cobertura	86,6	76,3	62,0
Vallès Occidental	P. beneficiàries	30.334	56.199	34.111
	P. aturades amb dret	37.060	78.684	60.608
	Taxa cobertura	81,9	71,4	56,3
Vallès Oriental	P. beneficiàries	12.193	24.389	14.982
	P. aturades amb dret	15.109	34.833	26.483
	Taxa cobertura	80,7	70,0	56,6
Fogars de la Selva	P. beneficiàries	48	114	60
	P. aturades amb dret	58	165	116
	Taxa cobertura	82,8	69,1	51,7
Total província de Barcelona	P. beneficiàries	171.838	320.202	198.553
	P. aturades amb dret	212.910	448.985	345.747
	Taxa cobertura	80,7	71,3	57,4

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Observatori de las Ocupaciones del SEPE i de l'Observatori d'Empresa i Ocupació de la Generalitat de Catalunya.
Dades corresponents al mes de març de cada any.

Mapes 1, 2 i 3. Taxa de cobertura per comarques de la província de Barcelona (2008-2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de dades del SEPE i de l'Observatori d'Empresa i Ocupació.
 Les dades corresponen al mes de març de cada any.

En els mapes anteriors es presenta la informació disponible sobre la protecció per atur desagregada per comarques, que mostra uns resultats força diferents al llarg del territori. Les 11 comarques⁶ que conformen la província de Barcelona experimenten una davallada de la taxa de cobertura entre els anys 2008 i 2016, tot i que aquesta ha estat més intensa en alguns territoris que en d'altres.

El Bages i el Berguedà són les comarques que han patit un descens més pronunciat de la taxa de cobertura, de 31,3 punts i 27 punts, respectivament. Cal assenyalar que l'any 2008, les dues comarques tenien una taxa de cobertura superior a la de la província, en el cas del Bages era del 84,8% i en el del Berguedà del 87,5%. No obstant això, arribats al 2016 la taxa de cobertura s'ha reduït de forma considerable, fins assolir uns valors del 53,6% al Bages i del 60,5% al Berguedà.

En contraposició amb les comarques anteriors, el Garraf, el Barcelonès i el Maresme presenten una fluctuació de la taxa de cobertura menys pronunciada que la mitjana de la demarcació de Barcelona durant la sèrie analitzada. Així, la protecció social ha disminuït un 21,2% en el Garraf, un 21,3% en el Barcelonès i un 21,6% en el Maresme.

⁶ Per facilitar l'anàlisi comarcal no es tindrà en compte el municipi de Fogars de la Selva. Aquesta població s'ubica a la comarca de La Selva (Girona) tot i que a efectes administratius pertany a la província de Barcelona.

5.3 L'evolució de la despesa en prestacions

La despesa destinada a les prestacions per atur disminueix any rere any al llarg del període 2008-2016. Tot comparant les dades corresponents al mes de març de cada any, s'observa que l'única excepció es va produir el 2010, any que registra la major despesa en protecció per atur d'aquest període, d'uns 506,6 milions d'euros a Catalunya i 380,4 milions d'euros a la província de Barcelona (el 75,1% del total).

A banda del 2010, la tendència dels darrers anys indica una contracció de la despesa dels ajuts per a persones desocupades. Entre el març del 2008 i del 2016, la despesa dedicada a prestacions s'ha reduït de l'ordre d'11 milions d'euros a Catalunya (un 4,3% menys). Tanmateix l'impacte de les retallades en la despesa per atur ha estat pitjor a la província de Barcelona, que en el mateix període ha perdut 13,7 milions d'euros (un 7,1% menys). La menor pèrdua de despesa en el conjunt de Catalunya que en la província de Barcelona es deu a l'augment de la despesa a les demarcacions de Girona i Lleida que, per tant, compensen l'empitjorament que experimenta Barcelona.

La despesa destinada a protecció davant l'atur ha disminuït un 7,1% a la província de Barcelona.

Segons el tipus de prestació, les xifres disponibles ens indiquen que les contributives han estat les grans perjudicades per les retallades, ja que han perdut pes progressivament, uns 53,7 milions d'euros a Catalunya. D'aquests, 43,3 milions corresponen a la demarcació de Barcelona (el 80,7% sobre el total). En termes percentuals, la variació de la despesa en prestacions contributives ha estat de l'ordre del -24% a Catalunya i del -25,4% a la província.

La despesa en prestacions assistencials, en canvi, ha augmentat progressivament

En relació amb la protecció de caràcter assistencial, la situació és ben diferent. La despesa destinada al subsidi d'atur s'ha incrementat en 31,1 milions d'euros (un 102% més) a Catalunya, passant de 30,3 milions el març 2008 fins als 61,5 milions d'euros del 2016.

En l'àmbit provincial, la despesa en subsidis d'atur ha crescut en 21,6 milions d'euros (un 97,5%). Així, el 2008 era de 22,1 milions, mentre que en el transcurs de 8 anys ha arribat a la quantitat de 43,7 milions.

Les xifres corresponents a la Renda activa d'Inserció també indiquen una evolució positiva de la despesa econòmica. En el conjunt de Catalunya, la despesa ha augmentat 10,7 milions, passant d'1 milió el 2008 fins assolir la quantia de 11,8 milions el 2016. De manera similar, Barcelona ha destinat 8,3 milions d'euros a

la RAI el 2016, el que suposa 7,6 milions més que el 2008, any en el que la despesa de la RAI va ser de 0,7 milions.

Taula 5.5 Despesa per a prestacions d'atur, en milers d'euros (2008-2016)

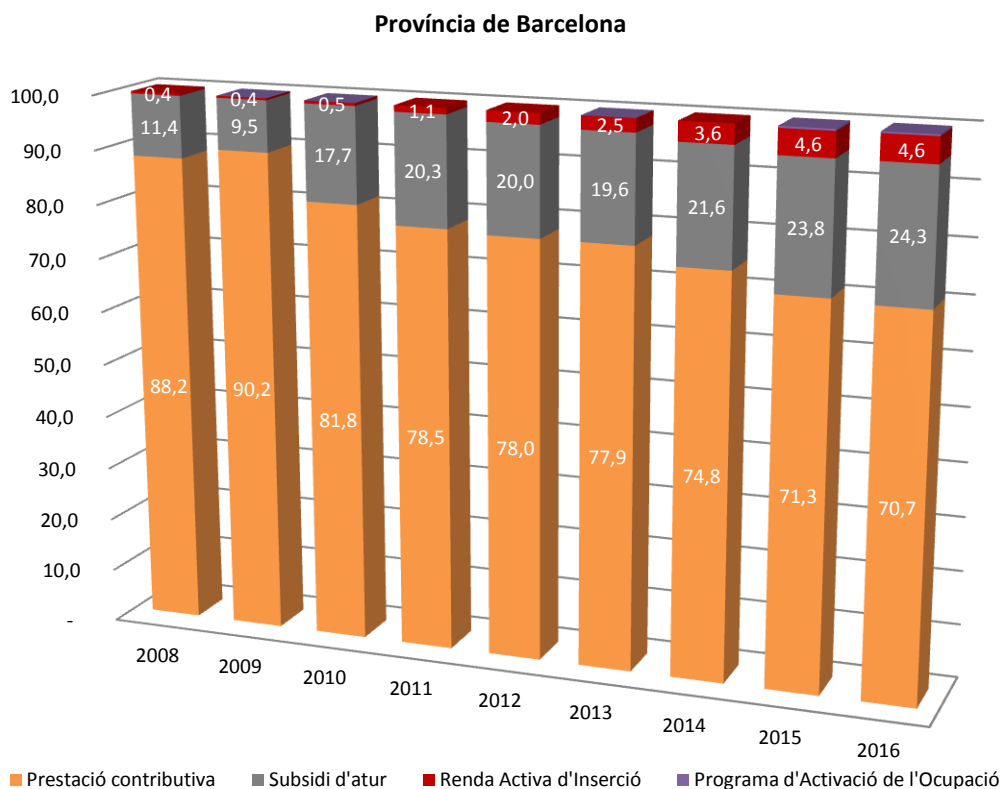
		2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Variació absoluta (2008-2016)	Variació percentual (2008-2016)
Barcelona	Prestació contributiva	170.217	315.850	310.983	261.838	261.994	249.612	198.075	150.439	126.908	-43.309	-25,4
	Subsidi d'atur	22.102	33.132	67.373	67.765	67.175	62.674	57.051	50.112	43.657	21.555	97,5
	Renda Activa d'inserció	777	1.294	2.011	3.826	6.866	7.965	9.578	9.688	8.338	7.561	973,1
	Programa d'Activació de l'Ocupació	-	-	-	-	-	-	-	695	498	498	0,0
	Total	193.096	350.276	380.367	333.429	336.035	320.251	264.704	210.934	179.400	-13.696	-7,1
Catalunya	Prestació contributiva	223.423	416.221	407.763	345.611	350.514	331.302	264.016	201.327	169.739	-53.684	-24,0
	Subsidi d'atur	30.312	46.845	96.065	95.632	94.017	87.381	80.236	70.748	61.461	31.149	102,8
	Renda Activa d'inserció	1.014	1.724	2.742	5.313	9.495	11.000	13.273	13.419	11.767	10.753	1.060,5
	Programa d'Activació de l'Ocupació	-	-	-	-	-	-	-	965	763	763	0,0
	Total	254.749	464.790	506.570	446.556	454.026	429.683	357.525	286.459	243.730	-11.019	-4,3

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
Dades corresponents al mes de març de cada any

Si anem un pas més enllà en la nostra anàlisi de la despesa i ens centrem en els percentatges podrem establir el pes que té cada tipus de prestació respecte del total de la despesa que es dedica a la protecció per atur a la província de Barcelona. En el cas de la prestació contributiva, s'observa com va perdent força al llarg del temps, ja que el març del 2008 el 88,2% de despesa en protecció es destinava a les prestacions contributives, mentre que 8 anys després aquesta proporció ha caigut fins el 70,7%. Contràriament, la quantitat de despesa econòmica que s'ocupa de la protecció assistencial sí que ha anat en augment. El 2008 el percentatge de despesa dedicat als subsidis d'atur era l'11,4%, mentre que el 2016 s'ha incrementat en gairebé 13 punts, fins arribar al 24,3%. Pel que fa a la RAI, l'import ha augmentat més de 4 punts, passant d'un 0,4% el 2008 fins al 4,6% a l'actualitat.

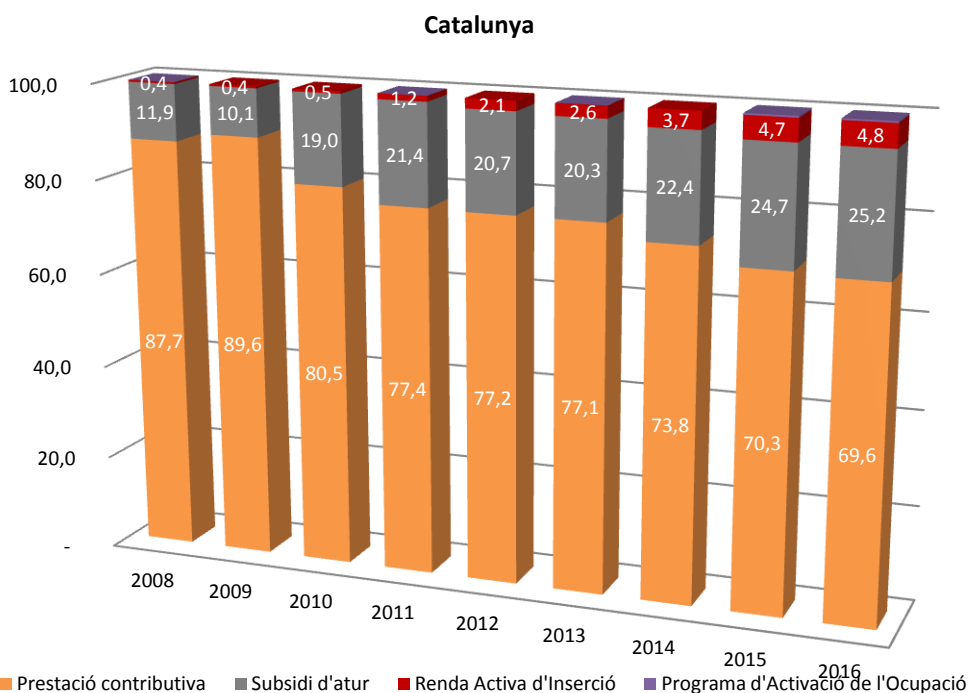
La distribució percentual de la despesa en l'àmbit català presenta uns resultats semblants als descrits en el cas de Barcelona. Efectivament, en l'etapa 2008-2016 la prestació contributiva ha disminuït en 18,1 punts percentuals, mentre que el subsidi d'atur i la RAI han augmentat 13,3 i 4,4 punts, respectivament.

Gràfic 5.7 Despesa per a prestacions d'atur a la província de Barcelona, en % sobre el total (2008-2016)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
 Dades corresponents al mes de març de cada any

Gràfic 5.8 Despesa per a prestacions d'atur a Catalunya, en % sobre el total (2008-2016)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
 Dades corresponents al mes de març de cada any

La reducció del nombre de persones aturades amb cobertura, junt a una menor despesa en protecció comporta una disminució de la quantia de les prestacions. En aquest cas, s'analitza només la prestació contributiva, ja que tant el subsidi d'atur com la RAI tenen unes quanties fixades, que es determinen a partir de l'IPREM.

L'evolució de la quantia mitjana de la prestació contributiva presenta dues fases diferenciades. Un primer moment de creixement continu, comprès en el període 2009-2012, any en què l'import mitjà mensual arriba al seu màxim (939,8€ a Barcelona i 918,6€ a Catalunya), i una segona etapa de disminució dràstica de l'import de la prestació que es produeix entre els anys 2013 i 2016.

Taula 5.6 Quantia mitjana de la prestació contributiva percebuda per persona beneficiària (euros/mes) (2009-2016)

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	Variació (2009-2016)	
									N	%
Barcelona	908,1	922,5	931,3	939,8	928,6	887,8	867,8	858,0	-50,1	-5,5
Catalunya	888,4	901,8	910,6	918,6	908,7	869,2	851,0	842,7	-45,7	-5,1

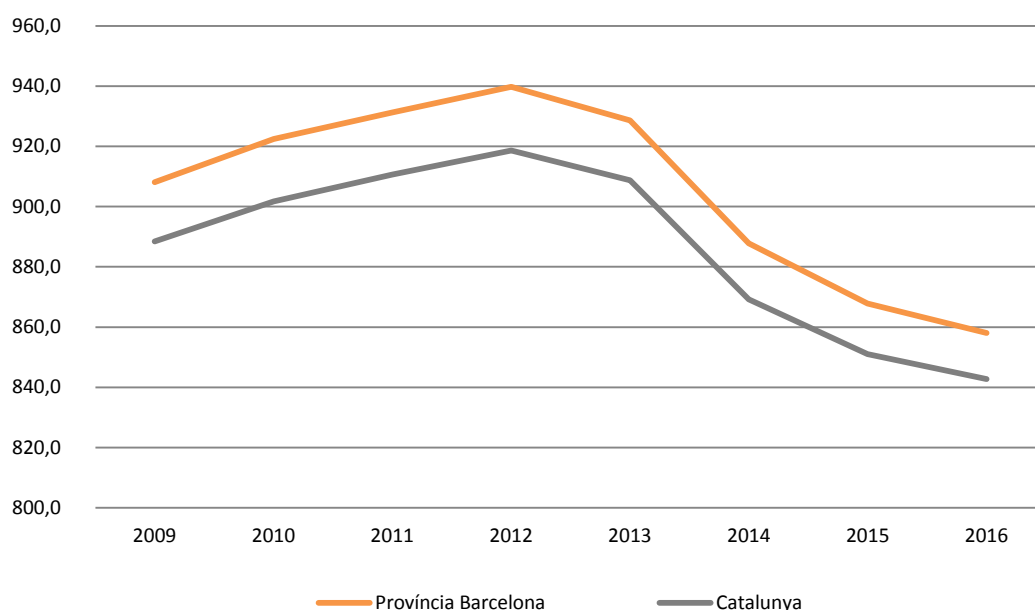
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
Dades corresponents al mes de març de cada any

A grans trets, la quantia de les prestacions ha disminuït tant a la província de Barcelona com a Catalunya. Així, en el cas de Barcelona, l'import de la prestació ha caigut un 5,5% -el que significa uns 50 euros mensuals menys- en aquests 7 anys, passant de 908,1 euros/mes el 2009 fins als 858 euros/mes del 2016. Tanmateix, si ens centrem en el període 2012-2016, la retallada és superior, del 8,7%, que en termes absoluts suposa una pèrdua de 81,8 euros mensuals.

A Catalunya aquesta reducció també s'ha manifestat tot i que amb una intensitat menor. Així doncs, en l'etapa analitzada l'import de la prestació s'ha reduït un 5,1% (45,7 euros/mes), ja que la quantia mitjana mensual al 2009 era de 888,4 euros i va caure fins als 842,7 euros/mes actuals. Novament observem que durant l'etapa 2012-2016, la reducció és considerable, del 8,3% (75,9 euros mensuals menys).

L'import mitjà de la prestació contributiva s'ha reduït tant a la província de Barcelona com a Catalunya.

Gràfic 5.9. Quantitat mitjana de la prestació contributiva percebuda per persona beneficiària (euros/mes) (2009-2016)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SEPE
Dades corresponents al mes de març de cada any

5.4 L'atur de llarga durada i la protecció social

Abans d'acabar aquest capítol, ens sembla important dedicar unes línies a parlar de l'atur de llarga i de molt llarga durada, un fet que, com ja s'ha comentat anteriorment, està molt relacionat amb l'accés a les diferents tipologies de protecció social de la població desocupada.

La informació disponible constata que el nombre de persones desocupades des de fa més de dos anys va en augment, tant en l'àmbit de Barcelona com en el conjunt de Catalunya. El primer trimestre del 2016, Catalunya ha registrat un total de 352.553 persones que porten més d'un any a l'atur. En termes percentuals, el 15,5% de les persones a l'atur ho estan des de fa més d'1 any i el 43,3% en fa més de dos anys.

Durant el primer trimestre del 2016, el 75,3% de tot l'atur de llarga durada registrat a Catalunya es concentra a la província de Barcelona, el que en xifres absolutes representa 265.584 persones. Del total d'aturats i aturades, el 15,9% fa més d'un any que es troben en aquesta situació (68.644 aturats/ades) i el 45,5% (196.940 aturats/ades) ja fa més de dos anys que està sense feina.

La província de Barcelona engloba el 75,3% de l'atur de llarga durada de Catalunya.

Taula 5.7 Persones en situació d'atur de llarga i molt llarga durada (2008-2016)

		2008	2012	2016	Variació (N)	Variació (%)
Barcelona	Menys de 6 mesos	88.811	156.817	99.920	11.109	12,5
	De 6 mesos a 1 any	41.090	104.623	66.994	25.904	63,0
	De 1 a 2 anys	25.736	111.603	68.644	42.908	166,7
	Més de 2 anys	36.140	186.444	196.940	160.800	444,9
	Total	191.777	559.487	432.498	240.721	125,5

Catalunya	Menys de 6 mesos	124.183	233.524	154.485	30.302	24,4
	De 6 mesos a 1 any	56.280	147.959	92.636	36.356	64,6
	De 1 a 2 anys	34.202	158.301	92.882	58.680	171,6
	Més de 2 anys	44.175	239.876	259.671	215.496	487,8
	Total	258.840	779.660	599.674	340.834	131,7

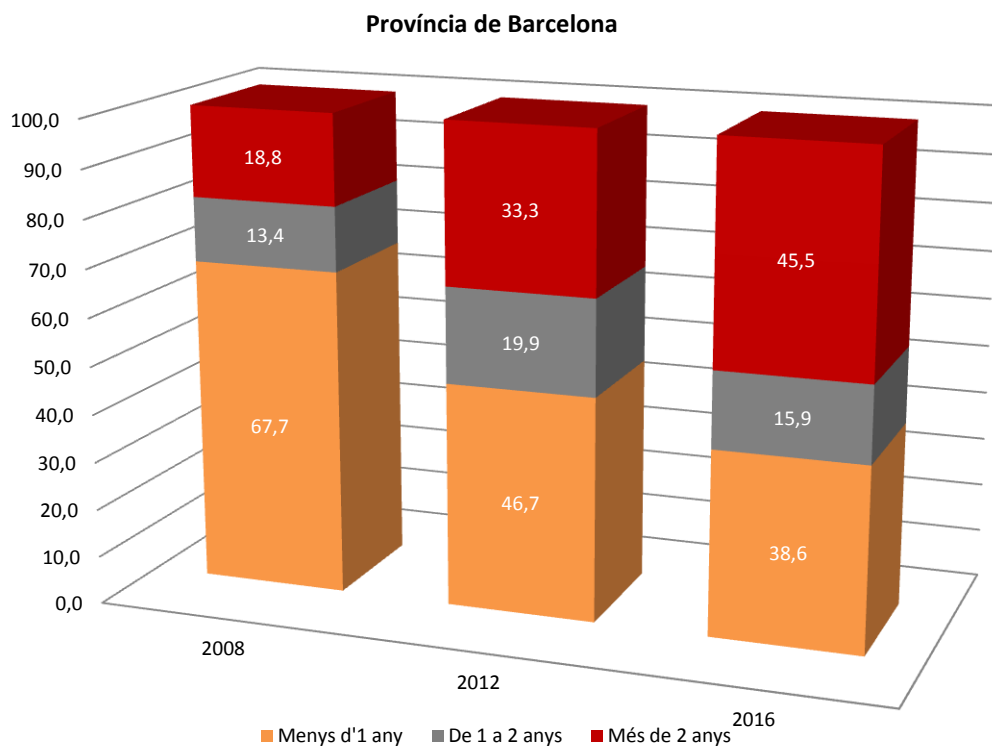
Font: Elaboració pròpia a partir de microdades de l'EPA (INE).
Dades corresponents al primer trimestre de cada any.

La informació sobre l'atur de llarga i de molt llarga durada que conté la sèrie, ens presenta una realitat negativa en termes de la destrucció d'ocupació i, sobre tot, del gran nombre de persones que estan desocupades durant un temps superior a un any. Efectivament, el nombre de persones aturades entre 1 i 2 anys a la demarcació de Barcelona ha augmentat en 42.908 persones, passant de 25.736 persones desocupades el 2008 (un 13,4%), a 68.644 aturats/ades el 2016 (el 15,9%). Així mateix, l'atur de molt llarga durada també s'ha incrementat, en 160.800 efectius. El primer trimestre del 2008, un total de 36.140 persones feia més de 2 anys que estaven desocupades, i el mateix trimestre del 2016, aquesta xifra s'ha incrementat exponencialment fins assolir les 196.940 persones.

Pel que fa al conjunt de Catalunya, les persones aturades durant més d'un any han augmentat en 58.680 efectius, ja que al primer trimestre de 2008 es van registrar 34.202 persones i el mateix trimestre del 2016 el seu nombre ha pujat fins els 92.882 aturats i aturades amb més d'un any a l'atur. En el cas de l'atur de molt llarga durada, ha passat d'un total de 44.175 persones al 2008, fins arribar a 259.671 desocupats/ades d'enguany. Això significa que l'atur de molt llarga durada ha augmentat en 215.495 persones durant aquesta etapa a Catalunya.

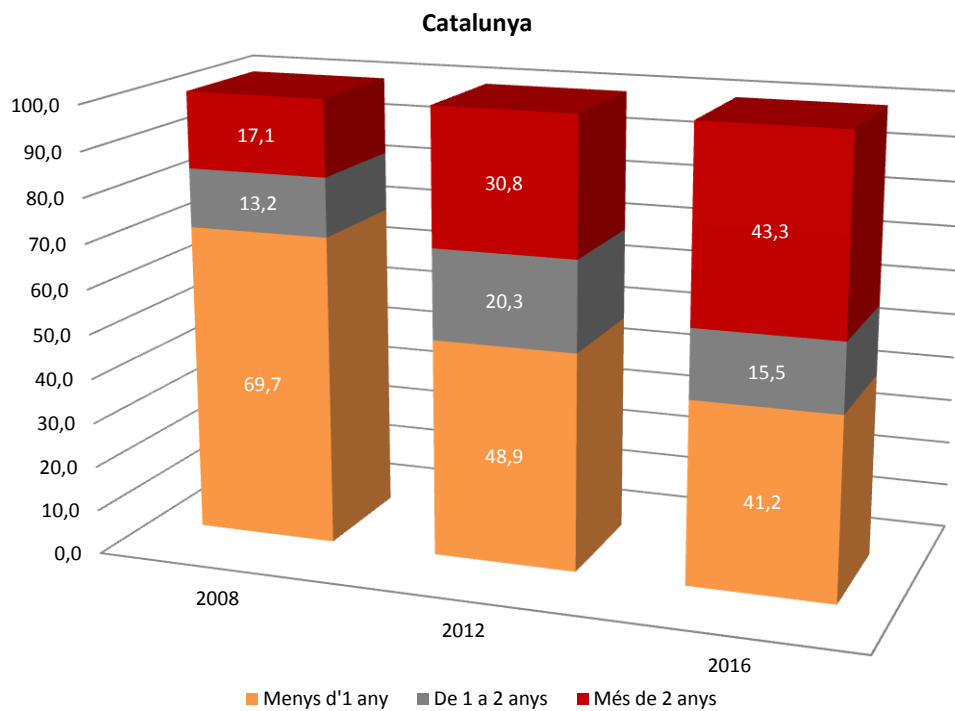
El primer trimestre del 2016, la província de Barcelona registra 196.940 persones desocupades des de fa més de dos anys.

Gràfic 5.10 Atur de llarga i molt llarga durada a la província de Barcelona (2008-2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de microdades de l'EPA (INE).
Dades corresponents al primer trimestre de cada any.

Gràfic 5.11 Atur de llarga i molt llarga durada a Catalunya (2008-2016)

Font: Elaboració pròpia a partir de microdades de l'EPA (INE).
Dades corresponents al primer trimestre de cada any.

Acabem de veure que el nombre de persones desocupades des de fa més de dos anys és elevadíssim i, malauradament, no mostra indicis de millora. Una part del gruix de persones que ja ha esgotat la prestació contributiva pot estar rebent una protecció assistencial. Però hi ha una altra part que no pot accedir a cap tipus de prestació pel fet de no reunir els requisits exigits. A més, cal tenir present que aquests requisits s'han endurit amb el temps, de manera que actualment una part de la població n'ha quedat al marge i no té cap font d'ingressos. Aquest increment continu de persones aturades de molt llarga durada, sumat a la reducció de la despesa en prestacions dóna com a resultat un context econòmic i social d'incertesa i d'enormes dificultats per a una part de la població aturada a Catalunya. I, el que és encara més greu, és que no es perceben indicis de canvis suficients com per donar la volta a aquesta situació cada cop més difícil.

6. Resum executiu

Economia catalana

El 2008, la pèrdua d'ocupació va ser una de les primeres conseqüències de la caiguda en picat de l'economia. La lleu recuperació viscuda el 2010 va durar fins el 2011 donant pas a una recessió més profunda que es va allargar fins el 2015.

L'economia catalana en els darrers anys 2015 i inicis del 2016 ha revifat, juntament amb el consum intern, com a conseqüència de factors conjunturals i externs a la política econòmica espanyola com són la caiguda del preu del petroli, la depreciació de l'euro i la reforma fiscal del govern de l'Estat, entre altres.

No obstant, ni el 2015 ni el 2016, les economies catalana i espanyola no han contribuït a generar canvis de model de creixement necessaris per motivar la recuperació d'àmbits essencials com són el laboral i el social.

Activitat

L'activitat, el 2016, ha sofert una davallada del 3,1% en aquests vuit anys de crisi sostinguda en el temps. Això fa que hi hagi 119.641 persones actives menys a Catalunya i 100.776 a la província de Barcelona.

En aquesta demarcació, els homes han reduït en un 10,4% l'activitat mentre que les dones han augmentat en un 5,2%, mentre que pel conjunt català ells han reduït en un 10,1% i elles han incrementat en un 6%.

Tot i la reducció de la taxa d'activitat masculina i l'increment de la femenina, les dones continuen tenint una menor presència que els homes en el mercat de treball.

Ocupació

El mercat de treball ha patit una reducció de gairebé 490.000 persones ocupades, una caiguda del 13,5% a Catalunya. D'aquesta reducció, un 5,9% l'han presenciat les dones i un 19,2% els homes.

A la província de Barcelona, la reducció també l'han protagonitzat els homes (-19,3%) mentre que les dones, que també redueixen ocupades, ho fan en un -6,2%.

Les taxes d'ocupació s'han reduït tant per homes com per dones, però és rellevant la diferència de gairebé 10 punts percentuals, en detriment de les últimes.

Atur

La xifra de persones desocupades a Catalunya en aquests darrers vuit anys ha arribat a 658.229 persones. Aquesta evolució representa un increment del 124,7% i 365.303 persones desocupades més.

A la província de Barcelona, l'increment ha estat de més de 260.000 persones i un 121,1% més.

Les dones són les qui han patit l'increment més destacat de desocupades tant a la província de Barcelona com pel conjunt català.

Les taxes d'atur indiquen un increment important de la incidència de l'atur sobre la població treballadora, sent sobretot les dones les més afectades per la manca de feina.

Salarització

El 2016, la població assalariada a Catalunya ha patit una reducció de 398.059 persones (-13,2%) i en concret a la província de Barcelona aquesta reducció ha estat protagonitzada per 287.923 persones (-12,8%).

En aquest cas, els homes han patit la reducció de població assalariada de manera més acusada, tant pel conjunt català com per a la província de Barcelona, en comparació a les dones.

Les taxes de salarització presenten una lleugera reducció en el cas dels homes (0,1 punt percentual) i un increment en el cas de les dones (0,5 punts percentuals).

La taxa de salarització femenina és lleugerament superior a la masculina ja que hi ha una proporció d'homes superior que treballa per compte propi i per tant, menys homes assalariats en relació al total d'ocupats al mercat de treball.

Temporalitat

A Catalunya, el primer trimestre de 2016, s'ha reduït tant la població treballadora amb contracte indefinit (-10,3%) com temporal (-23,4%) en vuit anys.

A la província de Barcelona, la reducció de població assalariada amb contracte indefinit s'ha reduït en un 11,1% i 197.540 persones menys, mentre que la temporal

ha caigut en un 19,3% i 90.383 persones assalariades menys amb contracte temporal.

Tant homes com dones han reduït població assalariada temporal i indefinida a la demarcació analitzada. Ells ho han fet de manera més intensa en el cas de la contractació indefinida i elles en el cas de la temporal.

La taxa de temporalitat es manté en uns nivells desorbitats tot i reduir-se. Els homes pateixen una taxa del 20,3% i les dones del 18,9%.

Cerca activa de feina

El canal de cerca de feina més emprat el primer trimestre de 2016 continua sent la consulta amb la família, amics i sindicats, tant pel conjunt català com per a la província de Barcelona.

Només el 18% de les persones que cerquen feina de manera activa es troben en un procés de selecció i esperant resposta d'una entrevista que havien realitzat amb anterioritat.

Ambdós sexes presenten la mateixa tendència a l'hora d'optar per uns canals determinats de cerca activa de feina.

Hi ha una proporció important de persones potencialment inactives, ja que no han participat de processos de selecció de manera recent. Aquesta part de població és susceptible de desistir en la cerca de feina i per tant, passar a ser considerada inactiva forçosa. Només el 18-19% de tota la població està participant d'un procés de selecció.

Efecte desànim

L'increment de la població desanimada per pèrdua de confiança en el mercat de treball és considerable.

El 2016, hi ha més de 16.000 persones a la província de Barcelona i 26.403 en el conjunt català que han deixat de cercar feina per la desconfiança i la manca d'ofertes laborals.

Parcialitat

La població ocupada que treballa a jornada completa a Catalunya el 2016 és de 2.662.071 persones. En vuit anys, s'ha reduït aquesta població en 504.116 persones (-15,9%). A la província de Barcelona hi ha 381.760 persones menys que treballen a jornada completa (-16,2%).

La població ocupada que treballa a jornada parcial a Catalunya ascendeix a 440.036 persones, increment que suposa un 4,6%, mentre que a la província de Barcelona hi trobem 329.401 persones, resultat que suposa un increment del 6,6%.

La taxa de parcialitat ha augmentat en 2,5 punts percentuals a Catalunya en aquests darrers vuit anys, arribant al 14,2% a Catalunya i al 14,3% a la província de Barcelona.

La taxa de parcialitat continua sent pràcticament femenina (21,5% a Catalunya i un 21,3% a l'àmbit de Barcelona), tot i que els homes hagin vist incrementada la incidència d'aquest indicador des de 2008 (7,8% a Catalunya i un 8,1% a la província de Barcelona).

Les dones es situen 13,2 punts percentuals per sobre dels homes, evidenciant que la jornada parcial, tant si és volguda com si no, recau principalment sobre elles.

Més de la meitat de la població treballadora que treballa a jornada parcial ho fa de manera involuntària (58,9% per Catalunya i un 58% a la província de Barcelona).

És rellevant el fort augment de persones que voldrien treballar a jornada completa i que treballen a jornada parcial perquè no han trobat una altra feina a jornada completa. Hi ha un increment del 212,7% a la província de Barcelona i del 194,2% pel conjunt català, de persones que voldrien treballar a jornada completa. Aquesta dada contribueix de manera negativa en el clima i el benestar de les persones treballadores.

Cal destacar l'elevada proporció de dones que afirmen treballar a jornada parcial per cura de fills, malalts o familiars (11%) mentre que no hi ha dades significatives en el cas dels homes.

A la província de Barcelona, la parcialitat involuntària ha incrementat també de manera acusada i ho ha fet tant per homes com per dones. Ells en un 445,2% i elles en un 160,5%.

La qualificació dels llocs de treball

A la província de Barcelona hi ha 343.507 persones amb un nivell d'estudis superior al que requereix la seva ocupació.

A Catalunya aquesta xifra ascendeix a 462.658 persones evidenciant que el desencaix entre formació assolida i lloc de treball ocupat és un element fortament present en el nostre mercat de treball.

Són les dones les qui pateixen el fenomen de la sobrequalificació de manera més intensa que els homes, ja que hi ha un 18,1% de dones front a un 16,8% d'homes que es troben en aquesta situació, a la província de Barcelona.

Pel conjunt català també són elles les més afectades, concretament hi ha un 18,1% de dones front a un 17,3% d'homes sobrequalificats.

Risc de pobresa a la feina

L'anàlisi dels salaris ha permès constatar que són les dones les qui treballen per un salari notablement inferior al dels homes.

És alarmant que la meitat de la població treballadora es situï per sota dels 20.601,92€, el 2014. Però més preocupant és que les dones se situïn en menys de 17.964,44€.

La taxa de risc de pobresa indica que a Catalunya hi ha 343.500 persones treballadores que tot i tenir una feina, es troben en risc de pobresa el 2015.

Tot i reduït la taxa de risc de pobresa, en xifres absolutes hi ha més persones afectades que es troben per sota d'aquest llindar. L'increment més acusat l'han patit les dones (5.100 dones i un augment del 3,4% i 2.600 homes i un 1,4%).

Llars sense ingressos

Les llars catalanes que no tenen cap persona percebent ingressos han augmentat en més de la meitat (52,8% i 37.200 llars més).

Els habitatges amb tots els seus membres en situació de desocupació han incrementat en un 246,8%.

Llars sense ingressos laborals

El primer trimestre de 2016 hi havia 107.700 habitatges en els que no hi havia cap membre que percebés ingressos. D'aquests, 104.895 corresponen a habitatges sense ingressos laborals, xifra que suposa un increment del 55,8%.

Augmenta en quasi un 90% el nombre de persones que viuen en llars privades d'ingressos laborals, arribant a un total de 203.127 persones.

A la província de Barcelona hi ha un total de 138.849 persones en aquesta situació i la distribució per sexes mostra que està lleugerament més feminitzada (56,5% de dones front al 43,5% d'homes).

Les dones que viuen en llars sense ingressos laborals registren unes taxes d'inactivitat que gairebé tripliquen les dels homes que viuen en les mateixes llars.

A Catalunya hi ha 28.053 persones que viuen en llars sense ingressos laborals que porten menys d'un any sense feina. Aquesta dada és rellevant ja que evidencia la important proporció de persones que tot i treballar, no aconsegueixen generar prou cotització per poder accedir a una prestació per atur.

El 49,5% de les persones que viuen en llars sense ingressos laborals porten més de dos anys en cerca activa de feina sense èxit. Aquesta situació afecta exactament a 43.437 persones a Catalunya.

Taxa de risc de pobresa i exclusió social

A Catalunya el 2014 hi havia 1.881.400 persones en risc de pobresa i exclusió social, segons indica la taxa AROPE.

El 26% de la població total a Catalunya es troba en risc de viure situacions de pobresa o exclusió social, situació que ha empitjorat respecte el 2013 ja que ha augmentat en 102.000 persones respecte l'any anterior.

És rellevant que les dones hagin empitjorat de manera més significativa que els homes, fent-les més fràgils davant les situacions de pobresa.

Protecció social

El volum total de persones beneficiàries de prestacions ha incrementat en el període 2008-2016, però el cert és que cada tipus de prestació no ho ha fet de la mateixa manera.

A la província de Barcelona, decreixen les prestacions contributives (-37.897 prestacions i una reducció del 29,4%), mentre que incrementen els subsidis d'atur (46.260 prestacions més i un increment del 112,4%) i la Renda Activa d'Inserció (17.199 prestacions més i un increment del 938,8%).

Entre el període analitzat i per la província de Barcelona, es pot constatar que hi ha hagut una dràstica reducció del pes de les prestacions contributives (pas del 75% del total al 45,8%), i un augment del pes dels subsidis (23,6% al 44%) i RAI (pas de l'1,1% al 9,6%).

La tendència pel conjunt català també és de reducció de prestacions contributives i increment de les assistencials i la variació del pes de les prestacions també segueix la mateixa tendència.

La qualitat de les protecció social per a les persones desocupades empitjora a mesura que augmenta l'atur de molt llarga durada.

La taxa de cobertura a la província de Barcelona ha experimentat una davallada de 23 punts percentuals en els darrers vuit anys.

L'any 2016 només 6 de cada 10 persones desocupades reben algun tipus de prestació per desocupació.

Pel conjunt català, la taxa de cobertura passa d'un 84,6% a un 60,8%.

La taxa de desprotecció indica que el 58,2% de les persones desocupades a la província de Barcelona manifesten que no perceben cap tipus de prestació ni subsidi d'atur. Això suposa 5,5 punts percentuals més que el 2008.

L'anàlisi comarcal permet veure que la taxa de cobertura s'ha reduït a les 11 comarques de la província de Barcelona, situant al Bages i al Berguedà com les comarques més afectades per aquesta reducció.

Per contra, el Garraf, el Barcelonès i el Maresme són les comarques que presenten la reducció més lleu en aquests vuit anys.

La despesa en prestacions s'ha reduït en 11M€ a Catalunya (4,3%) i a la província de Barcelona en 13,7M€. Concretament, la reducció de la prestació contributiva ha estat del 24% a Catalunya i del 25,4% a la demarcació de Barcelona.

Per contra, la despesa destinada als subsidis d'atur ha augmentat en 31,1M€ a Catalunya i en 21,6M€ a la província de Barcelona.

S'ha incrementat la despesa en Renda Activa d'Inserció en 10,7M€ a Catalunya i 7,6M€ a l'àmbit de Barcelona.

La quantia de les prestacions s'ha reduït considerablement, un 5,5% en el cas de Barcelona i un 5,1% pel conjunt català.

Atur de llarga durada

El 75,3% de totes les persones que pateixen atur de llarga durada es concentren a la província de Barcelona, exactament són 265.584 persones.

Del total de persones desocupades, el 45,5% fa més de dos anys que cerca feina sense èxit (196.940 persones aturades).

L'atur de molt llarga durada ha augmentat en 215.495 persones durant el període analitzat a Catalunya.

La xifra de persones que pateix atur de llarga durada és elevadíssima i no mostra indicis de millora, fet que fa que el context social d'incertesa i dificultats per dur una vida digne s'accentuï per cada cop més persones.

7. Conclusions

Un any més podem dir que Catalunya i, en concret, la província de Barcelona ha patit un evident retrocés en el nivell de vida de la seva població. Aquesta situació ha vingut donada tant per la situació de crisi econòmica que ha arrossegat el mercat de treball a una situació de precarietat extrema amb alta temporalitat, forta incidència de l'atur, baixos salaris i parcialitat involuntària, com per les polítiques d'austeritat que dicta la Unió Europea i que s'obeeixen amb promptitud a Catalunya i a Espanya.

La destrucció d'ocupació, el retrocés en drets laborals, la precarietat del mercat de treball, la caiguda dels salaris i la menor protecció social que hi ha al nostre país, ha generat un increment notable del risc de pobresa que cada cop afecta, amb més intensitat, a més persones.

Des de 2008, la destrucció de gairebé 500.000 llocs de treball i els increments d'atur sense precedents constaten la delicada situació que pateix el mercat de treball i la seva incapacitat de remuntar. L'atur de llarga durada, els contractes temporals de molt curta durada i l'alta rotació laboral, generen situacions de precarietat laboral i de desprotecció social de moltes persones, que veuen dificultades les opcions de reincorporació al mercat de treball i que, a més, no veuen cobertes les seves necessitats quan es troben en situació d'atur.

Aquest informe ens ha permès, un any més, posar de relleu la figura del treballador i la treballadora pobra, que cada cop pren major protagonisme en un mercat de treball debilitat, on la regulació laboral i la negociació col·lectiva s'han vist afeblides amb el desenvolupament de les dues reformes laborals (Reial decret 10/2011 i Reial decret 3/2012, de mesures per a la reforma del mercat de treball). Aquestes mesures han contribuït a estendre la precarietat laboral deixant de ser exclusiva de les feines temporals.

A més, menors ingressos laborals generats per la precarietat laboral i la caiguda dels salaris també contribueixen a generar més pobresa laboral, evidenciant que la recuperació del consum intern és encara molt feble. Hi ha una ciutadania ofegada que ha vist greument perjudicat el seu poder adquisitiu ja que més de la meitat de la població treballadora es situa per sota dels 21.000€/any.

Podem dir, doncs, que la pobresa ha crescut, que malauradament no hi ha signes de millora per a la població que ha estat fortament castigada i que la societat és cada cop més vulnerable a patir exclusió social i pobresa.

Per tot això, creiem que cal tractar amb seny i realisme les dades més recents del 2016 que mostren una lleu recuperació del mercat de treball, perquè la realitat de

la ciutadania és ben diferent. No es pot parlar de canvi de tendència ni llençar missatges triomfalistes. És un error si considerem que el mercat de treball està remuntant i que estem sortint d'aquest trànsit tant negatiu.

Per tant, creiem que calen mesures urgents, com la implementació d'una renda garantida de ciutadania per assegurar que les persones en situació de major vulnerabilitat tinguin uns ingressos mínims per poder dur una vida digna i cobrir les necessitats més bàsiques, ja que la pobresa limita la llibertat de les persones i les famílies, implicant la construcció d'un projecte de vida amb estabilitat laboral i econòmica.

Per altra banda, calen increments salarials als convenis col·lectius i un augment progressiu del Salari Mínim Interprofessional (SMI), d'acord amb la Carta Social Europea. A través d'una negociació col·lectiva enfortida es podrà lluitar per recuperar els nivells salarials perduts. I només així, s'aconseguirà reactivar la demanda interna. Calen més i millors condicions laborals per tal que el nivell de satisfacció amb el treball demostrï que hi ha ocupació de qualitat corregint, entre altres, les situacions de sobrequalificació existents.

Calen polítiques d'ocupació adequades i pensades pels col·lectius més necessitats com són els joves i els majors de 45 anys, per tal de millorar la seva ocupabilitat. Les dones, les qui també han patit l'impacte de la crisi i la destrucció d'ocupació, necessiten de polítiques d'igualtat de gèneres lligades a polítiques d'ocupació per tal de reduir la bretxa entre homes i dones en el mercat de treball. Aquestes polítiques han de contribuir a reduir les situacions de desigualtat en l'accés al treball, però perquè les polítiques d'ocupació siguin realment útils, cal que vagin acompanyades d'un projecte sòlid de creació d'ocupació de qualitat i resistent a situacions com les que hem viscut i que comportin valor afegit. Per això, cal un canvi en la política econòmica que se centri en l'impuls de l'activitat productiva i, sobretot, en l'ocupació de qualitat.

En la situació de canvis profunds que estem vivint, es requereix de plantejaments de fons per tal de sortir de la crisi de manera reforçada, on el mercat de treball gaudeixi d'un marc de relacions laborals pensat i construït per al consens i revertir els errors de les passades reformes laborals demostrades inútils i sagnants per a les persones treballadores.

Perquè és una obligació de les administracions públiques, el garantir el benestar de la seva ciutadania, creiem que s'ha de vetllar per una redistribució equitativa de la renda eliminant així les desigualtats i la pobresa tan instal·lades en la nostra societat. Calen respostes immediates per a totes aquelles persones que han perdut la feina, que esgoten les prestacions i que no disposen de rendes alternatives al treball. En definitiva, garantir els pilars de l'estat del benestar.